

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

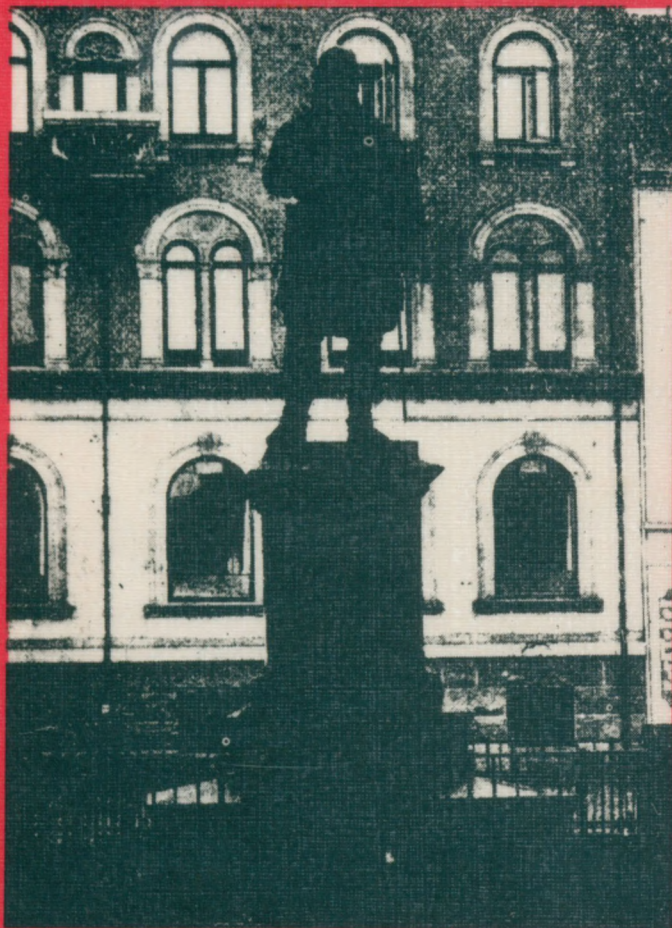
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En byhistorie
RANDERS
ved århundredskiftet

Thorsgaard

DANSKE BYER OG DERES MÆND

REDAKTØR: ANDR. K. JENSEN

ANDR. K. JENSEN:

RANDERS BY

1916 - DANSKE BYER OG DERES MÆND - 1916
AARHUS

INDHOLD

Lidt Historie	3
Randers i vore Dage	12
Det kirkelige Liv	32
Skolevæsenet	35
Foreningslivet	40
Randers By	44
Erhvervslivet	50

»En byhistorie –
Randers ved århundredskiftet«

Udgivet første gang i 1916 i serien
»Danske Byer og deres Mænd«

Genudgivet i 1983 af
Forlaget Thorsgaard ApS, 3600 Frederikssund

ISBN 87-88165-11-6

Store Rosengaard.

Lidt Historie.

Rig og velnæret har Randers ligget ved Gudenaen i Tusind Aar. Saa langt tilbage kan vi i hvert Tilfælde følge Byens Historie.

Det første vi ved er, at der paa Svend Estridssøns Tid prægedes Mønter i Randers; men den almindelige Slutning, at Randers den Gang var en forholdsvis betydelig Stad, er tvivlsom. Navnets Oprindelse henføres af mange til at betyde „Byen ved Aamundingen“, idet Navnet i Oldtiden var Randaros, men dette er sikkert lige saa tvivlsomt; langt snarere stammer Byens Navn fra Slottet Randelsborg. Saaledes er det gaaet saa mange andre danske Byer, der er opstaaet omkring et Slot eller en Borg, der har haft en naturlig god Beliggenhed og derfor har fristet Folk til at fæste Bo, idet

der fulgte en vis Tryghedsfølelse med, naar Hjemmet var i Nærheden af Borgen, og saaledes er det sikkert gaaet Randers; Borgen har givet Byen Navn.

Foruden gennem de gamle Mønter lærer vi ogsaa Randers at kende gennem Knytlingasaga, der er forfattet i Aarene ca. 1260—70 paa Grundlag af mundtlige Overleveringer og Skjaldekvad. Sagaen fortæller os, at Thord Dorris i Randers samlede den Bondehær, der i 1086 rejste sig mod Knud den Hellige, medens den anden af Bøndernes Fører, Asbjørn Jarl, — Saxo kalder ham Falske-Blakke — herfra rejste til Odense for at lokke Kongen til at opgive sin Sjællandsrejse. Randers husede senere Valdemar den Store, der herfra drog ud til Kampen paa Grathe Hede, medens hans Flaade i Randers Havn afventede Kampens Udfald. Nogle Aar senere, 1246, afbrændtes Byen under den Krig, som Valdemar Sejers Sønner udkæmpede mod hinanden.

Langt større og vigtigere end disse Begivenheder var dog den Gerning som Niels Ebbesøn og hans Mænd øvede Natten til den 1. April 1340. Overleveringerne om denne Begivenhed er vel nok i Tidens Løb bleven rigelig udsmykket, men faktisk er det, at Ebbesøn kun ledsaget af faa Mænd red over Gudena, antagelig ved Hornbækbroen, trængte ind i den af Fjenden besatte By, dræbte Grev Gert og ved denne Handling fik samlet det danske Folk til Kamp for Fædrelandets Befrielse. Alle de mange kønne Sagn, som f. Eks. om den fattige Kone, der skænkede Helten det ene af sine to Brød, er Fortællinger, der viser, hvilket mægtigt Indtryk Ebbesøns Bedrift gjorde paa hele Folket, et Indtryk saa stærkt, at det bevares den Dag i Dag, og f. Eks. fik en Kreds af ansete Borgere til for godt 25 Aar siden at arrangere en Indsamling, der gav Penge

til den stolte Statue af Niels Ebbesøn, som Billedhugger Ring udførte. Statuen staar nu paa Randers Raadhustorv, flankeret paa den ene Side af det gamle Raadhus, der i sin nuværende Skikkelse er opført 1778, medens Baggrunden er den nye, monumentale Bygning, Handelsbanken har ladet opføre. En ejendommelig, men ganske køn Sammenstilling af Fortid og Nutid!

Skinderstræde.

Den sorte Død kom til Randers ca. 1446 og den hærgede Byen stærkt, saa stærkt, at Byens Kirker stod tomme, fordi der ikke var Folk i Byen og Valdemar Atterdag lod derfor ikke mindre end 11 af Byens Kirker nedrive for af Stenene at kunne bygge sig et Slot, der menes at have ligget, hvor nu Konsul Junckers Ejendom findes. Skipper Clement kom ogsaa til Randers under

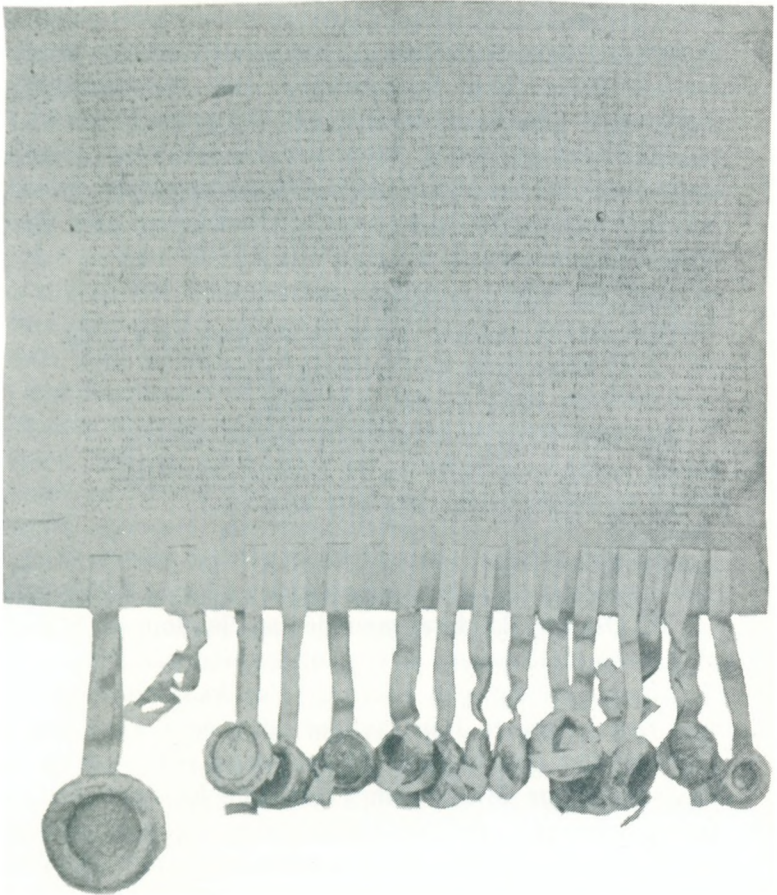
sin Kamp mod de adelige Herremænd, der søgte Tilflugt i Randers, som paa den Tid var omgivet af stærke Volde og Grave; men de træske Herremænd reddedes ved Hjælp af det gode Randersøl, det saakaldte Burøl. Oppe paa Flintebjerg, hvor Skipper Clement og hans Vendelboere holdt til havde Byens Borgere store Be-

holdninger liggende af det gode Øl, og Bondehæren styrkede sig med de stærke Varer saalænge, at de ikke var sikker paa Benene; dette Øjeblik benyttede Herremændene til et Udfald, der bragte dem en let Sejr, ja, selve Skipper Clements mægtige Sværd erobredes ved denne Lejlighed og var i mange Aar udstillet paa Randers Raadhus som et Vidnesbyrd om Sejren. Nu findes Sværdet i Byens historiske Samling.

Senere var Randers gentagne Gange i Fjendevold og disse paatvungne Gæster tog ikke blidt paa Byen med det gode Opland; den kendte svenske General Wrangel plyndrede saaledes Byen for alle Korn- og Fødevarer samt paalagde Borgerne en Krigsskat paa 26,000 Rigsdaler, hvad der var en mægtig Sum efter den Tids Forhold.

Flere af Randersgaderne har Navne, der direkte kan udledes fra gammel Tid. Brødregade bærer saaledes sit Navn efter Graabrødrene, hvis Kloster laa omtrent der, hvor Konsul Halds Ejendom findes (Brødregade 1). Klosteret skænkedes efter Reformationen til Mogens Gjõe, der kort og godt jog Munkene paa Porten. Senere byggede Kristian den III. et Slot, der kaldtes Dronningborg Slot, fordi Enkedronningen boede her. I den nærliggende Hofmeden, senere kaldet Hovmeden, boede Dronningens Hofstat. Ved saadanne Køb af Ejendomme, der afgjordes mellem Kronen og Rigets Borgere, oprettedes der højtidelige Dokumenter med en Mængde Segl, der var fæstet til selve Skødet med Baand af Kalveskind. Et saadant Dokument, hvorved Kristian III i 1544 tilskøder Niels Skule Holbeckgaard ved Randers, bringer vi her i Facsimile. Det første Segl er Kongens, de øvrige dels Køberens, dels de velbyrdige Herrer, der var tilkaldte som Vidner, saaledes i dette

Skøde fra Kong Christian d. III til Niels Skule, udstedt 1544 i Anledning af Salget af Krongodset Holbeckgaard ved Randers.

Tilfælde bl. a. Ridder Oluf Munck til Twiss, Knudt Rudt til Wiidbye o. fl.

Det før omtalte Dronningborg Slot solgtes 1660 til Tyskeren Peder Sprechelsen, der senere adledes under Navnet Peder von Sprechelsen. Det ejendommelige Digterværk „Randers March“ som Præsten Lauritz Nielsen Randrop udgav i 1698 er blandt andre tilegnet nævnte „Vel-ædle og Velbaarne Peder von Sprechelsen, Herre til Dronning-borrig“. Om Slottet og dets Ejer findes følgende Vers:

**Kom, see mod Sole-Porten ud,
Der staar et Pallats, opført for Kongens egen Brud,
Dan-Konge lod det bygge prud;
Er roest, i alle Tiide viide.
Før vaar BROCK, MARSØJN, LØRE, THOTT
Og andre; men herre nu til Dronningborrig Slot
Er SPRECHELSEN: Gud gife ham Gøl!**

Slottet solgtes 1721 til Nedrivning; senere er det ofte forvekslet med det Dronningborg, der er beliggende $\frac{1}{4}$ Mil Øst for Randers, men denne Ejendom er bygget af Købmand Kirketerp efter Slottets Nedbrydning.

Byen var rig paa Klostre. Paa Raadhustorvet ses den Dag i Dag en høj Gavlmur, der med sin takkede Gavl minder om Resterne af en Borg; det er sandsynligvis de sidste Minder om „Vor Frue Kloster“, der allerede nævnes i det 12 Aarhundrede og som udelukkende var for Nonner af Benediktinerordenen. — Helligaandsklostret nævnes 1417, men er en Del ældre. Længe mente man, at Helligaandshuset i Randers, der ved Statens Hjælp restaureredes i 1896, var Resterne af dette Kloster, men senere kritiske Undersøgelser har rejst stærkt begrundet Tvivl om Traditionens Rigtighed,

særlig vil jeg herom henvise til Borgmester Stemanns Undersøgelser. Imidlertid kaldes Bygningen nu Helligaandshuset; den er af en ejendommelig Virkning, men skulde blot ikke ligge saa forklemmt af de omgivende Bygninger.

Paa Torvegade havde Sortebrødrene rejst deres Kloster, men det nævnes sidste Gang i det 13. Aarhundrede. Helenestræde menes ligeledes at bære Navn efter et Kloster, der skal have ligget her. Der var saaledes megen Gejstlighed i Randers, især set paa Baggrund af Befolkningstallet, og dens Indflydelse har været overordentlig stor, idet Gejstligheden saavel intellektuelt som socialt stod over Byens andre Stænder, der væsentlig levede af Klostrene og Kirkerne, medens selvstændig Handel og Haandværk var saa godt som ukendt. Selve Tidens vilde Liv har antagelig ogsaa hyppig bragt en Uro i Sindet, som kun Skriftefaderen kunde lindre gennem sin Syndsforladelse. Byens Eksistens som Købstad var i lange Tider helt og holdent afhængig af de Indtægter, som tilflød Gejstligheden og Klostrene, og blader man de ældste Beretninger om Randers igennem, ser man snart, at Randers ældste Historie kun er Klostrenes Historie. Grunden hertil er ikke den almindelige, at da det var flittige Munke, der nedskrev Tidens Begivenheder, fik man mest om det, der laa dem nærmest, nemlig Kloster og Kirkehistorie, men skyldes ene, at Randers kun var en By af Gejstlige.

Det siges almindeligt, at de første Købstadprivilegier er givne Randers af Erik Menved i 1302, men i Erik Menveds Stadfæstelsesbrev af 1311 fremgaar det, at Randers har faaet sine første Byrettigheder allerede i 1157 under Valdemar den Første. (Se Neckelmann: Randers Købstad, pag. 29). Senere udvidedes Byens Privilegier flere Gange. —

Gudenaar var rig paa Fisk, især blev Randers Laks i Tidernes Løb berømt. I mange Aar udnyttedes Aaens Rigdom dog kun til Byens eget Behov, men antagelig har Randers-Laksen været saa god, at Folk med Initiativ har forstaaet, at her var der noget at tjene. Kon-

Karakteristisk gammelt Hus, Kirkegade 17.

gerne har haft samme Opfattelse, thi de forbeholdt sig selv Rettighederne til Fiskeriet og gav ligefrem Bevilling til Oprettelse af Laksegaarde. 1351 tillodes det saaledes Bernhard Foss at op-

rette en Aalegaard ved Randers Bro og 1661 faar Grev Friis Bevilling paa Oprettelse af en Laksegaard. Der var Rigdom i Aaen, men Laksen maatte sælges bort fra Byen, og dette har sikkert aabnet Øjnene paa mangen en Randersborger, saa der efterhaanden kom lidt Liv i de borgerlige Erhverv. Ja, Raadmand Jess Thorbernsen kom saa vidt, at han 1419 kunde laane Rigets Drost 24 lødige Mark Sølv mod Pant i Drostens Gods og Ejendom. 24 lødige Mark Sølv var jo dengang en stor Sum. Ølbrvgningen blev ligeledes lukrativ og der kom Liv i Skibsfarten, især efter at Englænderne og Hollænderne søgte til Randers for Laksens Skyld. I det 16. Aarhundredes sidste Halvdel gik Byen stærkt frem, dens Handel paa Udlandet voksede, der arbejdedes ihærdigt for at udvide Skibsfarten, saaledes lod Byens Borgmester, Peder Anchersen, bygge ikke mindre

end 30 Skibe. Randers havde frigjort sig fra Gejstlighedens Eneraadighed og dens Borgere viste, at de udmærket evnede at staa paa egne Ben.

Siden er det gaaet Randers som de fleste danske Provinsbyer. Da de driftige Mænd, der førte Randers fremad, gik bort, evnede de næste Slægtled ikke helt at løfte Arven; flere af de rige Borgerfamilier rejste fra Byen for at nyde deres Rigdom, Krig og Ildbrand lagde sin tunge Haand paa Byens Hjærte, Sløvheden bredte sig i stigende Grad, Skibene naede kun til de nærmeste Havne, og Aaens Sejlløb, der tidligere var 6 Fod dybt, mudrede sammen til 4 Fod, saa Skibene maatte losse ved Fjordmundingen medens Vogne eller Pramme maatte besørge Varerne videre frem. Saa trist saa det ud i Randers By indtil Midten af det 18. Aarhundrede, da Købmand Ditlev Kirketerp etablerede sig. Han var ladet med Energi og Initiativ, var dertil en dygtig, fremskuende Personlighed, der hurtig evnede at vække de sløve Sind. Han fik selv sendt Skibe paa Langfart efter fremmede Landes Produkter, andre fulgte efter og der kom nyt Liv i Handel og Skibsfart, hvilket virkede tilbage paa de andre Erhverv. Fjordens Sejlløb uddybedes til 7 Fod, Havnen forbedredes og Bolværkerne udvidedes. Der begyndte en ny Tid for Randers, som voksede sig stor, især efter Næringsloven, der bragte vore Købstæder saa stærkt frem. Befolkningstallet steg ligeledes, 1672 boede der 2000 Sjæle i Byen, hundrede Aar senere var der kommen 700 flere, men det følgende hundrede Aar bragte Tallet tæt op paa de 10,000. — 1880 var der 13,457 Indbyggere, 1901 passeredes de 20,000 og nu er der over 24,000 Indbyggere i Randers By.

Randers i vore Dage.

Randers i vore Dage er af et helt andet Stof, end det jeg løseligt har tegnet nogle Rids af paa de foregaaende Blade. Byen har bevaret sit Præg som gammel By, men der er Fart og Flugt over den. Det er en driftig By, hvis Borgere griber enhver Chance, der byder sig, og en By, der tjener godt paa sit fede Opland.

Fra Randers Havn: „Bjørn“ bugserer.

Paa de foregaaende Blade har vi læst om Randers Havn, der blev uddybet, saaledes ,at Skibe af 6 Fods Dybgaaende kunde lægge til Havnens Bolværk: — nu er Fjordens Sejlløb og Havnens Dybdeforhold saaledes, at der ved almindelig Vandstand maales 6 Meter til Bunden.

Rigtig Fart i Havnens Forbedring kom der først i 1868, da der anskaffedes en Dampmuddermaskine; denne

tog straks energisk fat, gravede Dynd og Jord op fra Sejlløbets Bund og uddybede det af al Kraft, men Fjordsiderne skred langsomt ud og ødelagde mangt et Stykke godt Arbejde. Saa fyldte man det udgravede Jord i Pramme og transporterede det bort; men det hjalp kun for en Tid. Opgaven skulde imidlertid løses, det var en Livssag for Randers, og der toges grundigt fat under Ledelse af daværende Fjordinspektør H. Bruhn, der lod begge Sider af Fjorden inddæmme med solide Faskiner, medens Muddermaskinen gravede Løbet dybere og „fyldte op“ paa den anden Side af Faskindæmningen. Ingeniør F. Heerfordt, en meget dygtig og habil Mand, afløste Bruhn i 1900 og fortsatte Arbejderne i større Stil, saaledes at der nu er inddæmmede flere Hundrede Tønder Land langs Fjorden, hvis Sider samtidig er blevne faste og holdbare. Der skete stadig Udvidelser og Forbedringer, den sidste og største paabegyndtes i 1906, da det viste sig, at Randers Havnevæsen økonomisk var stærk nok til at gennemføre de store Arbejder, der kostede tæt ved 2 Mill. Kr. ialt.

Efter denne Uddybning og Udvidelse kan Randers Havn besejles af de oversøiske Dampere, der vanlig kommer til Danmark med Korn og lignende Ladninger. Sejlløbet er uddybet til 5,7 m, de mange Krumninger er rettede, tildels ved betydelige Udgravninger, og i selve Havnen er der indrettet Svajeplass for Dampere paa 375 Fods Længde, anlagt 600 Fod nye Bolværker og bygget en Kornelevator.

Virkingen viste sig hurtigt. Store, oversøiske Dampere lagde til i Randers Havn, hvor det virkede ejendommeligt at se de kæmpemæssige Skrog rage op af Vandspejlet, der sine Steder saa omtrent gaar i Linie med Gadens Brolægning. Ved Højvande gaar Fjordens

Vande i hvert Fald ofte op i de Gader, der ligger nærmest Havnen; men hvad, selv saadanne „Oversvømmelser“ kan man indrette sig imod. I højere Grad sporedes Havneudvidelserne paa

Carolinegade ved Højvande.

regedes Havneudvidelserne paa Havnens Regnskaber, idet Indtægternes Stigen mere end forrentede det Beløb Udvidelserne havde andraget. Indtægternes Stigen fremgaar af følg. Tal: Havnepengene udgjorde

1890 ca. 52,000 Kr., 1900 ca. 68,000 Kr., og i Aaret lige før de store Udvidelser paabegyndtes ca. 79,000 Kr., hvorefter de i Aaret 1913—14 havde naaet ca. 156,000 Kr. Pladslejen udgjorde for de tilsvarende Aar henholdsvis ca. 3,000 Kr., 7,000 Kr., 13,000 Kr. og 1913—14 ca. 33,000 Kr.

I det sidste Regnskabsaar $\frac{1}{4}$ 1914— $\frac{31}{8}$ 1915 var Havnens Indtægter ialt 310,146 Kr. 45 Øre, heri er dog medtaget et nyt Laan paa 85,000 Kr. I samme Tidsrum var Udgifterne 276,450 Kr. 63 Øre, hvoraf skal nævnes, at der til Renter, Afdrag og Afgifter medgik ca. 126,000 Kr., til Lønninger og Pension godt 14,000 Kr., til nye Arbejder ca. 20,000 Kr. og til Vedligeholdelse, Opmudringer og Nyanskaffelser ca. 74,000 Kr.

Samtidigt med det økonomiske Opsving indenfor Havnevæsenet spores der ogsaa en betydelig Forandring i Omsætningens og Skibenes Art. Tidligere ekspederedes

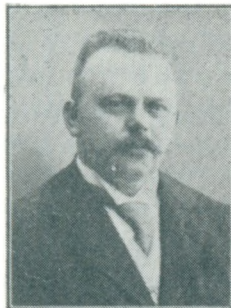
gennem Havnen særlig Smør, Æg og Dyr; nu er Hovedparten Korn og Foderstoffer. Denne Forandring er sket successivt, hvilket fremgaar af Havneindtægterne, der fordeler sig saaledes for disse to Varegrupper:

Vareafgift for	1890	1913—14
Korn og Foderstoffer	3,726 Kr.	33,278 Kr.
Smør, Æg og Dyr	7,352 -	2,136 -

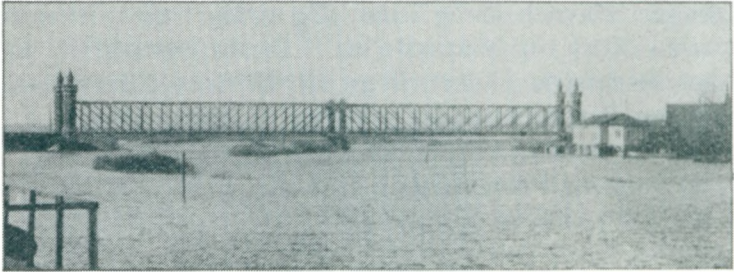
For selve Skibstrafikens Vedkommende gør der sig ligeledes en stærk Stigning gældende siden den store Forbedring af Havn og Sejlløb, hvilket fremgaar af følgende Tal, der viser Trafiken det sidste Aar inden Udvidelsen og for Aaret 1913—14:

1907—08 trafikeredes Havnen af 512 Sejlskibe med en Brutto Tonnage paa 34630 og 292 Dampskibe paa ialt 160.694 Tons brutto, medens de tilsvarende Tal for 1913—14 er henholdsvis 611 Sejlskibe med en Tonnage paa 31436 og 400 Dampskibe med en Tonnage af 327461.

Foruden den almindelige Fragtfart er der en Del faste Ruteskibe, der anløber Randers. Der er saaledes regelmæssig Forbindelse mellem København og Randers et Par Gange hver Uge, og fast Forbindelse mellem Randers og et Par tyske og en engelsk Havn. Desuden opretholdes der Forbindelse med Dampbaade mellem Randers og de større Fjordpladser. I Forbindelse med Havnen og dens livlige Virksomhed bør nævnes kgl. Vejer og Maaler N. Møllenberg, der overtog Bestillingen fra 1. Oktbr. 1900, efter at have modtaget en grundig Uddannelse i Skibs-, Vare- og Vekselmæglervirksomheden.

N. Møllenberg,
kgl. Vejer og Maaler,
f. 1861 i Randers.

Jernbanebroen over Gudenaå.

Havnen er den Vej, hvorfra det store Udland søger til Randers, og de Produkter Damperne hjemfører eller bringer bort, omsættes gennem det tætte Jernbanenet, til det rige Opland, der til alle Sider omgiver Randers.

Den første Baneforbindelse fik Randers 1862, idet Banen sydpaa til Aarhus aabnedes dette Aar for Driften, lidt senere aabnedes Banen over Langaa til Viborg. 1864 fik Randers Forbindelse med Skive, men først 1869 aabnedes Baneforbindelsen nordpaa til Aalborg. Forbindelsen mod Øst til Grenaa etableredes 1876 og 1883 anlagdes Randers—Hadsundbanen.

Statsbanernes Stationsbygning er den gamle i 1862 opførte, der gentagne Gange er udvidet, nu sidst i dette Foraar med en stor Tilbygning, der giver rummelig Plads, men er alt andet end skøn at skue. Den virker som en underlig fremmed Gevækst; men der siges, at der skal anlægges et smukt Haveanlæg paa Taget. Blomster og Grønt har jo Evnen til at dække over mange arkitektoniske Synder. Selve Banegaarden er praktisk indrettet og byder Stationspersonalet gode Arbejdsvilkaar, men der er ogsaa en ret stor Banetrafik paa Randers. I Aarene 1913—14 solgtes der saaledes

paa Randers Banegaard for 350,942 Kroner Personbilletter, der afgik 127,293 Tons Gods og ankom 59,463 Tons. Stationsforstanderen, Løjtnant S. Chr. Ibsen kom til Randers 1874 som Assistent, siden Nytaar 1900 har han beklædt sin nuværende Stilling, hvor han har forstaaet at varetage sin Gerning fuldtud og samtidig gøre sig afholdt blandt Byens Borgere.

Efter Banegaardens sidste Ombygning har Restaurationen faaet gode Lokaler. Dens Leder, Hans Jensen, er en meget dygtig og populær Mand, der kan sit Fag, og gennem et flittigt Arbejde har skabt sig sin nuværende Stilling. Hans Jensen er Medlem af Byraadet.

Randers-Hadsundbanen har sin Station i Fischersgade. Banenettet er 40 km langt, men paa denne korte Strækning udfoldes en saare livlig Virksomhed. I Aaret 1913—14 befordredes saaledes 144,620 Rejsende og 40,093 Tons Gods, hvilket tilsammen gav en Indtægt af 221,460 Kroner.

Foruden sine gode Baneforbindelser har Randers en fortrinlig Bilforbindelse med Aarhus, der benyttes i stedse stigende Grad.

— — —

Naar Randersborgerne skal „i Skoven“ gaar Turen oftest til Fladbro Skov, der ligger i Grensten og Hornbæk Sogn. Paa Initiativ af afdøde Justitsraad Boldsen købte Randers Kommune i 1896 det ca. 100 Tdr. Land store Anlæg, og Glæden over dette Køb har været saa stor, at der senere i Lystskovens Anlæg er rejst en Mindestøtte for Boldsen. Købesummen var 36,000 Kr., men senere er der anvendt en Del paa Anlæg af Veje, Udvidelse af Haven og Bygninger ligesom hele Arealet efterhaanden er bleven tilplantet. Fladbro Skov er meget populær i Randers, og der anvendes en Del for at gøre

Skovbakken.

den saa hyggelig og smuk som mulig ; paa sidste Regnskab staar Kommunens Udgifter til Lystskoven saaledes opført med 15,688 Kr.

Foruden dette „udenbys“ Anlæg findes der i og ved

Randers en Del Lystanlæg, hvoraf især Skovbakken ejer Partier af megen Skønhed. Dette Anlæg var endnu i 1825 kun en Række nøgne Sandbanker, hvor Militæret afholdt sine Skydeøvelser. Paa en Del af Skrænten ligefor Rekrutkasernen fandtes den saakaldte R a k k e r p l a d s, hvor Rakkerne dræbte de gamle Heste imod at beholde Kadaveret, hvoraf der kogtes Hestefedt til Vognsmørelse. Den sidste Rakker boede i Fabriksstræde, hvor Byens Drengene afhentede det Hestefedt, de oftest „kom til“ at kalde „Rakkerfedt“.

I Skovbakkens Anlæg findes et Par Restaurationer, en Skydepavillon og Thepavillon. Paa Pladsen, hvor Thepavillonen nu findes, stod tidligere den Pæl, hvor Kagstrygningen fandt Sted. Synderen afklædtes til Bæltstedet, fik sine Hænder „bundet op“ og blev derefter tildelt en Mængde Slag paa det blottede Legeme med et stort Ris. Skovbakken anlagdes af en Tolder, Schaldemose, der saa, at der paa disse nøgne Banker kunde skabes noget smukt. Schaldemose havde selv kun en lille Pension, men han hængte i for at faa sin kære Plan realiseret, tiggede, laante, ofrede og betalte til Tider med gode Ord, fordi han ikke ejede Kongens Mønt. En Del af Randers Smaaborgere forstod denne Uegen nytte, hvormed Schaldemose arbejdede, og de samlede et mindre Beløb sammen for at hædre ham med en Mindesten, der er rejst paa hans Grav. Senere traadte Amtmand, Kammerherre Lorentz til, og saa kom der rigtig Fart i Skovbakkens Tilplantning.

Af de øvrige Anlæg skal nævnes Tøjhus haven, der er det ældste af Anlægene, Fabers Anlæg og Vestre Anlæg, der sammen med Skovbakken danner en Ring af Træer omkring Randers, saaledes at kun Siden mod Syd ligger fri. De offentlige Lystanlæg koster Kommunen

mange Penge; i Regnskabsaaet 1914—15 saaledes ikke mindre end 54,398 Kr. 60 Øre.

Foruden Lystanlægene ejer Randers et værdifuldt Aktiv i Byens Jorder, der er ansatte til en Værdi af 580,900 Kr.

— — —
„Byens Fædre!“

Dem er det, der plejer de Lystanlæg, der danner et henrivende Smykke for den skønne Stad ved Gudenaaen, men det er ogsaa dem, der styrer hele Byen og ordner alle dens Anliggender.

Randers Byraad.

Hvorledes arbejder saa disse Mænd, og hvem er de egentlig?

Selvfølgelig er der Politik i Randers Byraad. De konservative Borgere kæmper med Socialdemokraterne om Overvægten; men begge Partier har længe været lige stærke, saaledes at den enkelte Venstremænd, der

sidder i Byraadet, danner „Tungen“ paa Vægtstangen, og derved faar en Indflydelse paa Byraadets Virksomhed, der ikke staar i rimeligt Forhold til hans Vælgertal. De politiske Elementer i Forsamlingen kan selvfølgelig til Tider faa Overtaget under en Sags Behandling, men i det store og hele arbejder Byraadet godt sammen under Ledelse af Byens Borgmester.

Borgmester *D. Swane*, R af D., D. M.,
f. 25. Decbr. 1852 i Sorø.

Borgmester og Auktionsdirektør i Randers siden 1899.

Borgmester *Swane* stammer fra Sorø og kom, efter at have taget sin Embedseksamen, i Indenrigsministeriets Tjeneste, hvor han 1891 avancerede til Fuldmægtig, for nogle Aar senere, 1896, at overgaa til Landbrugsministeriet som Kontorchef; desuden virkede *Swane* i Aarene 1887—1899 som Amanuensis hos Sjællands Biskop og

fik derved et Indblik i Administrationens forskellige Grene, der ofte er kommen ham til Nytte under hans senere Virksomhed. 1899 udnævntes D. Swane til Borgmester i Randers, hvor han straks vandt en betydelig Kreds af Borgere for sig, fordi han i sig forenede den virkelig dygtige Embedsmand og den retlinede, gode Borger. Mand og Mand imellem hører man ofte Randersborgerne omtale deres Borgmester som en aristokratisk Mand, der ikke evner at forstaa Menigmands Kaar; men intet kan være mere fejlagtigt. I sin ydre Fremtræden er Borgmester Swane vel nok noget af en Bureaukrat, men bag Embedsmandens korrekte Ydre banker et varmt, stærkt følede Hjerte, der inderlig gerne vilde gøre godt i langt større Udstrækning, end Evnerne rækker; men Borgmester Swane er en af de Naturer, der ikke let aabner sig for andre, og karakteristisk i denne Henseende er hans Samarbejde med en bestemt Mand i Randers; først efter et aarelangt Samarbejde kom den Lejlighed, hvor Hjerterne slog hinanden imøde. Fra den Dag forstod de to hinanden — og saaledes er det gaaet i mange andre Tilfælde.

Randers har i sin Borgmester en dygtig Mand — og en god Mand. — Der er derfor ogsaa i Tidens Løb tildelt ham mange betydelige Tillidshverv; saaledes er han valgt som Tilsynsførende ved Handelsbanken, Forligskommissær og til Medlem af Bestyrelsen i en lang Række almennyttige Foreninger.

Byraadets ældste Medlem og dets Næstformand er Tømrermester *Kjeld Jensen*, der er Typen paa den gode og dygtige Haandværker. Jensen er Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse og Næstformand i Murer- og Tømrermesterforeningen i Jylland, men har alligevel mere Forstaaelse af Svendenes Kaar

og Krav end de fleste og synes, for at bruge et moderne Udtryk, at Svendene ogsaa skal have sin Andel af al den gode Gulasch. Kjeld Jensen er heltud Kommunalpolitikeren, der med Iver og Energi tager sig af de forskellige Sager, dog især Omsorgen for de gamle, der alle som een synger hans Pris. Han er Formand for Udvalget for Alderdomsunderstøttelse og har størst Andel i, at Randers Bys Omsorg for de gamle staar som et lysende Eksempel. Byraadets konservative Gruppe har valgt Kjeld Jensen til Formand og i Kraft af et andet Tillidshverv, Stillingen i Haandværk- og Industriforeningen, har han mange Tilhængere i Byen, der vil sætte meget ind paa steds at bevare hans Arbejdskraft for det kommunale Liv.

Formanden for den anden Gruppe i Byraadet er Socialdemokraten, Entreprenør *Herm. Breede*, der indvalgtes i 1906. Breede er Stor-Arbejdsgiver, særlig i kommunale Arbejder, og har tidligere været Sergent ved Ingeniørerne, men trods dette har han forstaaet at skabe sig en ret betydelig Position indenfor Socialdemokratiet, der har overdraget ham flere betydelige politiske

Kjeld Jensen,
Tømrermester.

Født 1855 i Brønderslev.
Næstformand i Haandværkerforeningen, Medlem af Byraadet.

Herm. Breede,
Entreprenør.

Født 1861 i Randers.
Medlem af Byraadet og Formand for den social demokratiske Gruppe

Tillidshverv. Man kan sikkert sige om Breede, at han er Taktikeren indenfor sit Parti som indenfor sit eget Virkefelt, men den ikke helt naturlige Stilling som Stor-Arbejdsgiver, socialdemokratisk Byraadsmedlem og Storleverandør til Kommunen lader sig vanskelig opretholde, i hvert Fald ikke uden meget stor Smidighed, og det er heller ikke faa Randersmænd, der spaar Breedes snarlige Fald som Byraadsmedlem. — Breede er dog en meget dygtig Mand, der har udrettet et stort Arbejde i sin Bys Tjeneste, saaledes navnlig i teknisk Udvalg, Belysningsudvalget og Kasse- og Regnskabsudvalget. Under Debatten i Byraadssalen er Breede oftest Ordfører for sine Partifæller, navnlig under Budgetbehandlingen.

Lærer *Christian Thorlund* er en ny Mand i Byraadet, hvor han fik Sæde som Suppleant; ikke desmindre har han opnaaet en meget betydelig Indflydelse i Kraft af sin Stilling mellem de to andre lige store Grupper, der ofte finder Anledning til at synge skønne Lokkesange for at vinde den ene, men afgørende Stemme; imidlertid er Lærer Thorlund en ret selvstændig Natur, hvis Sympatier dog oftere er hos den konservative Gruppe end hos Naboen. Indenfor de forskellige Grupper er der flere ret

Chr. Thorlund,
Kommunelærer.

Født 1872 ved Løkken
Medlem af Byraadet.

betydelige Mænd, hvoraf vi skal omtale nogle.

Overretssagfører *Jacoby* tilhører den konservative Gruppe. Han er af en sjælden, retlinet Karakter, der ønsker at øve Ret til alle Sider; dertil kommer en medfødt vindende Elskværdighed i Forbindelse med en klar

Hjerne, og man vil forstaa, at Jacoby er en virkelig Personlighed, der virker højnende paa Byraadets Anseelse. I Salen tager han ofte en ret kraftig Tørn med Socialdemokraterne, men efter en lang Debat har han Evnen til atter at føre Forhandlingerne tilbage til sit rette Forum, saaledes at selv den ivrigste Diskussion udløses i et Resultat.

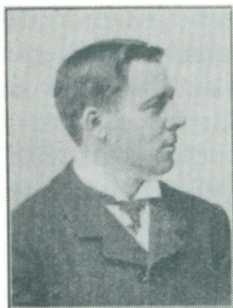
En anden af Højres gode Mænd er Overlærer *S. Neersø*, der i en kortere Periode repræsenterede Randers i Folketinget. Foruden at være et kyndigt Medlem af Skoleudvalget, har Neersø særlig kastet sig over Belysningsvæsenets Udvikling. Han er Belysningsudvalgets Formand og har den største Andel i Værkets fortrinlige Organisation, ligesom han var den drivende Kraft i det store Arbejde, der fulgte efter Byraadets Køb af Gasværket i 1909. Desuden har Neersø Sæde i Teknisk Skoles Bestyrelse og er Forstander for Handølsskolen og Direktør for Statskolens Forberedelsesskole.

Socialdemokraternes bedste Mand er sikkert Redaktør *Riis Flor*, der er en ny Mand i Randers. Efter i nogle Aar at have virket i Aalborg, hvor han var Medlem af Byraadet indtil sin Afrejse fra Byen, kom han 1910 til Randers som Redaktør af „Social-Demokraten. Ved sine Evner og ubestridelige Dygtighed vandt han hurtig megen Anseelse, blev Bestyrelsesmedlem i Socialdemokratisk Vælgerforening og valgtes 1913 ind i Byraadet. Riis Flor er en betydelig Vinding baade

S. Neersø,
Overlærer.

Født 1868 i Ødum Sogn.
Medlem af Byraadet siden
1906.

Aage Riis Flor,
Redaktør
Født 1876 i København.
Medlem af Byraadet.

J. Ansteen Posselt,
Arkitekt.
Født 1877 paa Lolland.
Medlem af Byraadet og
Næstformand i Grundejer-
foreningen.

for sit Parti og for Byraadet, hvor hans noble Fremfærd har skaffet ham Venner ogsaa blandt politiske Modstandere, og han er en af dem, der vil faa megen Indflydelse paa sin Bys Fremtid. — Den anden af „Social-Demokratens Redaktører, *Mortensen*, er Kredsens Folketingsmand. Han er tillige Byraadsmedlem, en stilfærdig og nobel Mand; en af de faa, der stadig holder Ideens Fane højt.

Arkitekt *Posselt*, der tilhører den konservative Gruppe, er Grundejermænd i første Række og vistnok Byraadets Benjamin. Hans Meninger om en Sag har ikke altid let ved at vinde Gehør, men det er mere end een Gang sket, at Borgerne ønskede Byraadet vilde have fulgt Arkitekt Posselt.

Arkitekt *Johs. Mynster* valgtes ind i Byraadet 1909, hvor han særlig har virket i det tekniske Udvalg og Udvalget for offentlige Bygninger. Det nævnes ofte, at det er hans Forkærlighed for gammel Arkitektur, der gjorde ham selvskreven til at restaurere den gamle, dejlige Bindingsværksgaard, der kaldes Niels Ebbesøns Gaard. Den gamle Gaard er prægtig, men de Butiker, der er indrettede i Stueetagen, er en saa grov Forsyndelse, at den sent bør glemmes,

Johs. Mynster,
Arkitekt.
Født 1873 i Jerritslev
Medlem af Byraadet.

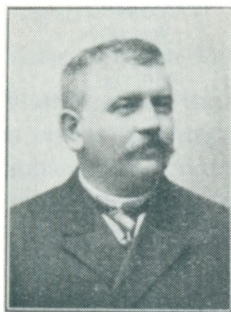

Frederik Johansen,
Købmand.
Født 1861 i Aarhus.
Medlem af Byraadet.

og har Mynster Ansvar for disse, maa det skære ham i Hjærtet hver Gang han passerer den gamle Gaard.

Som Repræsentanter for Storhandelen har Byraadet i sin Midte to Købmænd, *Frederik Johansen*, der tillige er Næstformand i Handelsforeningen, og Direktør *Larsen*, der særlig interesserer sig for Havnens Udvikling og for Oprettelsen af en ny Markedsplads med Kreaturstalde. — Skomager *Bach* af den socialdemokratiske Gruppe er en Mand, der ved sin Elskværdighed vinder sig mange Venner; det er særlig Udviklingen af Arbejdsløsheds-kasser og Hjælpekasser, han er ivrig for.

Restauratør *Hans Jensen*, der residerer paa Banegaarden, var tidligere i Ligningskommissionen, men udfører nu som Byraadsmed-

Hans Jensen,
Restauratør.
Født 1859 i Roskilde.
Medlem af Byraadet.

lem et flittigt Udvalgsarbejde. Hans Jensen er Restauratørforeningens Formand og i Bestyrelsen for Turistforeningen.

Byraadet holder sine Møder paa Raadhuset, der i sin nuværende Skikkelse er opført 1778; Spiret kom dog først til 8 Aar senere. Det er en køn Bygning, der virker roligt og harmonisk ved sine rene, enkelte Linier. I Bygningen har Kommunebogholderen og Kæmneren Kontorer.

Th. Rasmussen,
Kæmner.

Født 1865 paa Lolland.

Byens Kæmner er exam. juris *Th. Rasmussen*, der kom til Randers 1894 som Fuldmægtig paa Borgmesterkontoret og Byraadssekretær; 1899 overtog han Embedet som Kommunebogholder og 1904 udnævntes han til Kæmner. Af Tillidshverv skal anføres, at Kæmner Rasmussen i 1897 af Byraadet blev beskikket til Revisor i Sparekassen for Randers By og Omegn. — Dette er Løbebanen, men nu Manden selv? Randers-Kæmneren er først og fremmest Menneske i dette Ords bedste Betydning, en ret selvstændig Natur, en brillant og elskværdig Embedsmand, der ikke alene passer sine Tal og sin Kasse, men paa forskellig Maade viser Interesse for den By, hvori han i en Aarrække har virket.

Det er ikke ringe Summer, der omsættes i Byens Administration, særlig er Byens Udvikling iøjnefaldende, naar man sammenligner Regnskaberne fra sidste Aar med det Kommuneregnskab, der findes i Borgmester Neckelmanns Randersbog fra 1830.

Vi tager i Flæng nogle sammenlignende Tal fra Udgiftssiden:

	1830	1914—15
Byens Styrelse i Almindelighed	2,286 Rb.	57,882 Kr.
Fattigvæsenet.....	9,500 -	137,465 -
Skolevæsenet.....	3,200 -	194,860 -
Belysning.....	350 -	22,836 -
Gader og Veje.....	200 -	32,528 -
Brandvæsenet.....	100 -	9,465 -

Byens Indtægter er for Aaret 1914—15 ialt 3,060,251 Kr., hvoraf dog 1,700,000 Kr. fremkommer ved Laan. Udgifterne udgør ialt 2,893,125 Kr., der fordeler sig saaledes:

Byens Bestyrelse i Almindelighed.....	57,882 Kr.
Fattigvæsenet.....	137,465 -
Tilskud til Hjælpekassen.....	28,757 -
A. Alderdomsunderstøttelsen.....	63,508 -
B. Understøttelse til Børn af Enker.....	3,867 -
Skolevæsenet.....	194,860 -
Rets- og Politivæsenet.....	68,501 -
Medicinalvæsenet.....	47,823 -
Byens Gader og Veje.....	32,528 -
Byens Belysning.....	22,836 -
Den offentlige Renlighed.....	48,098 -
Brandvæsenet.....	9,961 -
Indkvarteringsvæsenet.....	12,840 -
De offentlige Lystanlæg.....	54,398 -
Renter af Gæld.....	175,330 -
Afdrag paa Gæld.....	120,100 -
Udgifter, der afholdes af Laan.....	1,621,520 -
Anden Forøgelse af Aktiver.....	152,751 -
Bidrag til forskellige Institutioner.....	20,995 -
Andre og uforudsete Udgifter.....	18,996 -

En af de Poster, der i stigende Grad tynger Kommunebudgetterne Landet over, er Forsørgelsesvæsenet i dets forskellige Former, enten som Fattigvæsen, Alderdomsforsørgelse eller Hjælpekasse. Mange bliver mismodige ved de store Tal, og der er vel ogsaa adskillige, der snylter paa Samfundets humane Behandling af dem, der kom paa Livets Skyggeside, men alt kan misbruges

i denne Verden. Dog gælder det om ikke at fæstne sig stærkest ved Misbrugene, men se paa den kønne Behandling, der ydes f. Eks. de Gamle, der trods et Liv fuldt af Arbejde ikke evnede at samle i Lade til de Dage, hvor Kræfterne ebbede ud. I denne Retning har Randers Grund til at være stolt; Byen sørger godt for sine Gamle. Udgifterne er selvfølgelig steget paa denne Conto, endda saa stærkt, at medens Udgiften til Alderdomsunderstøttelse var 20,672 Kr. i 1892 = 1 Kr. 25 Øre pr. Indbygger, var det i 1914 172,613 Kr. = 7 Kr. 35 Øre pr. Indbygger.

Fattigvæsenet underholdt i Aaret 1913—14 1137 Personer helt og holdent, 1299 Personer modtog Fattigunderstøttelse lejlighedsvis. Paa Fattiggaarden i Vestergade 72 har i samme Tidsrum været indlagt 585 Personer, ligesom der er ydet de Fattige Hjælp under forskellige Former som Sygehusophold, Læge, Medicin og lignende. Der er god Organisation paa dette Omraade, særlig set paa Baggrund af tidligere Tider, hvor, efter Stadfeld, hele Hære af Betlere løb Gade op og Gade ned for at anraabe de Forbipasserende om Almisse. Borgmester Carø, hvis Billede findes i Raadhussalen, har paa dette Omraade gennemført flere Reformer, og nu er Forholdene gode.

Den øverste Embedsmand i Randers Amt har sit Sæde i Randers. Embedet beklædes af Amtmand *Hans Andersen*, der interesserer sig stærkt for Forsørgelsesvæsenet, og saaledes har udgivet en Bog om Alderdomsunderstøttelse.

Efter en grundig Uddannelse og fortsat Tjeneste i Indenrigsministeriet, hvor Andersen avancerede til Kontorchef, udnævntes han 1910 til Amtmand over Randers

Amtmand *Hans Andersen*, R. af D.
 Født 1868 i Kirkerup Sogn, cand. jur. 1891, i Indrigsministeriets
 Tjeneste 1894, Amtmand i Randers 1910.

Amt, i hvilken Stilling han har evnet at gøre sig meget populær ved sit ligefremme jævne Væsen, der er aldeles blottet for enhver bureaukratisk Følelse. Amtmanden er den personificerede Dygtighed og Typen paa den moderne Embedsmand.

Byfogden i Randers, *H. E. Brendstrup*, er vel nok den mindst populære Embedsmand i Byen; han har vanskeligt ved at komme til Rette baade med Sagførerne og andre, der kommer i Berøring med Byfogden. — Politiet ledes af Politiassistent *C. A. Erland*, der er en forstandig og dygtig Leder

***C. A. Erland*,**
 Politiassistent. Født 1876.

af sin Stab. Tidligere var han Fuldmægtig paa Byfogedkontoret gennem 11 Aar, saa han kendte jo sin By, da han i 1912 overtog Ledelsen af Politiet.

Det kirkelige Liv.

Chr. Kjær, Indremissionær.
Født 1869 i Nykøbing M.

Randers er den første Købstad i Danmark, hvor „Kirkelig Forening for den Indre Mission“ fik sit eget Missionshus. I Slutningen af 60-erne holdtes de første Møder hos en privat Mand oppe i „Marken“, det Bykvarter, som nu med den mere moderne Betegnelse kaldes „Nørrebro“. Da den Mand, hos hvem Møderne blev holdt, havde købt Byggegrunde og skulde til at bygge,

foreslog den daværende Indremissionær ham at bygge det saa stort, at der kunde indrettes en Missionsaal—og saaledes skete det. Først paa Sommeren 1871 blev den indviet af Pastor Vilh. Beck. Denne Sal

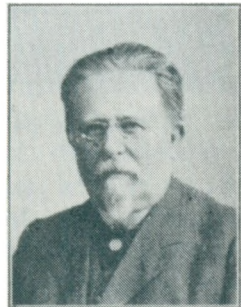
Missionshuset „Tabor“.

blev dog snart for lille og 1872 byggedes derfor et fritliggende Missionshus, der atter i 1891 erstattedes af Missionshuset „Saron“, der for et Aarstid siden paany blev betydelig udvidet, saaledes at det nu er det største og smukkeste Missionshus udenfor København. Senere rejstes ude i Nørrebro kvarteret — paa Mariagervej — et nyt Missionshus „Tabor“, men Indre Mission tæller saa talrig en Venneskare i Randers, at begge Missionshusene ofte er fyldte til Trængsel. Foruden de forskellige Møder afholdes der Søndagsskoler og udføres det Menighedsarbejde, som Indre Mission udøver andre Steder.

Kristelig Forening for unge Mænd har sin egen Bygning i Søren Møllersgade, og under Opførelse tæt derved er K. F. U. K.s Bygning, der er muliggjort ved en Velynders Gave, der bestod i hele Grunden, hvorpaa Bygningen opføres.

Menighuset paa Hjørnet af Søren Møllersgade og Staldgaardsgade ejes af Randers Menighedsforening. Grundstenen nedlagdes 1895, og i Bygningen, der er opført af Arkitekt Jensen-Wærum, er indrettet en stor Sal, dekoreret med oldkirkelige Billeder, samt nogle mindre Rum, der benyttes til mindre Møder, Børnebespisning, Syforeninger og lignende.

Byens Kirke er St. Mortens Kirke, der er den største og smukkeste Købstadkirke efter Domkirkerne. Hvornaar Kirken er opført vides ikke bestemt, men dens Alder anslaaes til godt 700 Aar, og selvfølgelig er der i dette lange Spand

*Frederik Wilhjelm,
Præst, R. af D.
Født 1852 i Snøde.*

af Aar ofte foretaget Om- og Tilbygninger; saaledes fortæller en Indskrift i Kirken, at Kong Hans i Tiden omkring Aar 1500 foretog en større Ombygning. Disse Forandringer blev oftest foretaget i et praktisk FormaaIs Tjeneste uden Hensyn til Indvirkninger paa Bygningens Udseende. 1795 byggedes Taarnet, der forsynedes med de gamle Klokker fra St. Petri Kirketaarn, der blev nedrevet. Den gamle Altertavle førtes i sin Tid til Hald Kirke Nord for Randers, medens den store anelige Altertavle, der nu findes, er skænket af Købmand Niels Brock, hvis Svoger, Agent Simonsen, har forfærdiget baade Altertavlen, der er udstyret med Billedhuggerarbejde, og Kirkens Orgel. St. Mortens Kirke har en Filial-Kirke, St. Peders Kirke paa Hjørnet af Mariagervej og Fabersvej. Den er opført 1901 efter Tegning af Arkitekt Wiinholt.

E. Geismar,
Sognepræst.

Der findes desuden i Randers en katolsk Kirke, en Metodistkirke, en katolsk-apostolsk Kirke samt en Synagoge.

Selve det kirkelige Liv i Randers er meget levende med stærk Tilslutning til Indre Mission, der særlig har mange Venner blandt Byens Forretningsfolk; men det er jo egentlig ret naturligt. I de ældste Tider var Randers en By

af Gejstlige, den havde talrige Klostre, den bestod økonomisk udelukkende ved de gejstlige Indtægter, og naar Byens Borgere derfor i vore Dage har en saa levende Sans for det aandelige Liv, er der Tradition for, at saadant hører Randers til.

Alb. Christensen,
Skoleinspektør.

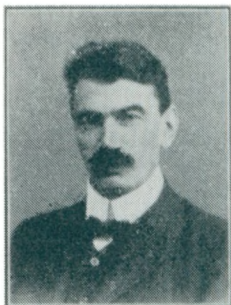
Joh. H. V. Boëtius,
Rektor.

Skolevæsenet.

Udviklingen af Skolevæsenet i Randers maales bedst ved en Sammenligning mellem før og nu. Det er ikke altid lige let at faa saadanne Sammenligninger korrekte, men Randers har i sin tidligere Borgmester, Neckelmann, haft en Mand, der elskede og kendte sin By. Han beskrev den i flere Bøger, baade dens ældste Historie og dens Stilling i hans Tid, og det er paa Grundlag af denne gamle Skildring fra Aaret 1830, at efterfølgende Meddelelser fra den tidligere Tid er givne.

Den lærde Skole talte i 1830 kun 25 Elever, der undervistes af Rector, en Overlærer, tre Adjunkter og to Timelærere, saa det kan ikke siges, at Mangelen paa Lærere holdt Eleverne borte. — Nu tæller Statsskolen under Ledelse af Rektor *Joh. H. V. Boëtius* 340 Elever, hvoraf dog de 90 er over den skolepligtige Alder. Skolebygningen paa Vestergade, over hvis Indgang staar: „Samler Eder Skatte, som Møl og Rust ej fortære“, er opført 1857. Statsskolen uddanner baade sproglige og

C. Christensen-Dalsgaard,
Realskolebestyrer.
Født 1869 i Svostrup.

mathematiske Studenter, og den ejer, foruden betydelige naturhistoriske og fysiske Samlinger, et værdifuldt Bibliotek, hvortil der er gratis Adgang for alle. Randers Realskole grundlagdes 1869 af Kaptejn H. St. Helms. 1872 fik Skolen Eksamensret og 1898 overtoges den af Skolebestyrer *C. Christensen-Dalsgaard*, under hvis Ledelse Skolen har haft en ualmindelig stor Tilgang, hvorfor Lokalerne stadig er forøgede og udvidede, i 1902 saaledes ved Tilbygning af en hel ny Etage. Foruden Klasseværelsernes Forøgelse er Skolen paa alle Omraader bleven moderniseret, saa alle moderne Fordringer er opfyldte. Det ydre er saaledes i bedste Orden, og at det aandelige Arbejde, der her udføres, er af det bedste, derfor borger mere end andet Skolebestyrerens store personlige Dygtighed. Siden 1909 er *Christensen-Dalsgaard* Formand for Danmarks Realskoleforening.

De kommunale Skoler bestaar af en Mellem- og Realskole, den Bay-Kerketerpske Skole og den Brock-Bredalske Drengeskole og Pigeskole. I de to sidste Skoler er Skolegangen fri.

De kommunale Skoler underviste sidste Skoleaar 3111 Børn. Det fast ansatte Lærerpersonele bestod i 1915 af 3 Overlærere, hvoraf den ene er Inspektør, 38 Lærere og 35 Lærerinder. Foruden de almindelige Skolefag undervises Skoleeleverne i forskellige andre Fag, saaledes deltog 560 Drengene i Sløjdundervisning, hvilket kostede Kommunen 1305 Kr. til Materiale og Værktøj,

i Husgerning undervistes 270 Piger, hvilket medførte en Udgift paa 1676 Kr. til Madvarer og Materiel. Samtlige Elever faar hver 14de Dag et varmt Bad i Skolernes Badeanstalt og en Del af Eleverne lærer desuden Svømning i Strømbade. Skolerne har sin egen botaniske Have og en Børnebogsamling paa ca. 2000 Bind. Kommunens samlede Udgifter til Skolevæsenet er 194,860 Kr. 74 Øre.

Saaledes er det nu; vi læser disse Fakta og Tal uden paa nogen Maade at føle os særlig overraskede, fordi vi er i den Grad forvante, at næsten intet kan vække os. Kun naar vore Poder en eller anden Gang beder om Vejledning i et eller andet Fag, hvor der er en særlig haard Nød at knække, er det hændet for mere end een af os, at vi er blevne saa underlig ringe; stod ikke Knægten der og spurgte om noget, som vi ikke havde det fjerneste Begreb om. Det var Skoleundervisningen i vore Dage, vi mødte Ansigt til Ansigt! Eller lad os tage Fakta fra en tidligere Periode, saa maaler vi bedst Udviklingen.

I Aaret 1829 var der i Randers 986 skolepligtige Børn, hvoraf Almueskolen underviste de 648. De undervistes i de almindeligste Skolefag, og om Bygningerne faar vi et Begreb ved følgende Beretning: „Communen var saa heldig ved belejligt Indkøb af Byens største Gaard i 1820 at faa et saa stort Locale, at hele Almueskolen der kan have rummelig Plads og Lærerne Bopæl. Med Indretning og Inventarium koster Gaarden kun 9,495 Rbd., hvoraf ikkuns 3,000 Rbd., som Gæld, hæfter paa Ejendommen. I Gaardens nederste Etage er indrettet 6 Skolestuer, nemlig 4 for begge Borgerskolerne og 2 for Friskolerne, af hvilke sidste den ene er indrettet til indbyrdes Undervisning. I en Sidebygning bor Port-

neren, der tillige er Bud for Skolecommissionen. I Gaardens øverste Etage er indrettet Beboelses-Lejlighed for alle Skolens Lærere, nemlig for 2 gifte Førstelærere 3 Værelser, Kjøkken og Spisekammer, med Kælder og Loftsrum til hver, og for 4 ugifte Lærere eet rummeligt Værelse til hver, samt Brændekjælder. Til Gymnastik er Apparater anbragte i den meget rummelige Gaard.“

Der er Forskel!

Foruden de her nævnte Skoler findes endnu en Række private Skoler.

Frk. la Cours Skole grundlagdes 1876 og begyndte med 2 Elever, men voksede sig hurtig stor. Den underviser nu ca. 170 Elever. Dimissionsret meddeltes 1893, og den nuværende Skolebygning indviedes 1894, men maatte udvides allerede 2 Aar senere. Frk. la Cour

Frk. la Cours Skole

var en dygtig Skoleleder, der elskede sin Gerning og bedre end de fleste forstod det grundlæggende Arbejde, Skolen udfører. Den nuværende Skolebestyrerinde Frk.

Helene Ploug, der overtog Skolen 1912, har virket ved den i 27 Aar.

Westrups Realskole er grundlagt 1877 og tæller nu 190 Elever. Den er en Forberedelses-, Borger- og Realskole med Eksamensret, inddelt i 5 Underklasser og 4 Realklasser. Skolens Bestyrer, *Knud Westrup*, er en dygtig Skolemand, der søger gennem en sund og aandsudviklende Undervisning at give Eleverne Lyst til Ar-

Knud Westrup,
Realskolebestyrer.

Helene Ploug,
Skolebestyrerinde.

bejdet, saaledes at det bliver en Glæde for dem at erhverve et solidt Grundfond af Kundskaber; dernæst søger Westrup at faa saa intim Forbindelse med Hjemmet som vel muligt.

Der findes endnu enkelte mindre Skoler, katolsk Skole, Frk. Flyges, Frk. Buchs og Frk. Sørensens Skoler.

Af Fagskoler har Randers en udmærket Handelskole, der oprettedes i Fyrerne af Handelsforeningen. Den har undergaaet en langsom Udvikling. Siden 1906 ledes Skolen af Overlærer S. Neersø. Den tekniske Skole er oprettet af Randers Haandværkerforening allerede i 1859.

1891 flyttede Skolen ind i sit eget Hus, hvor der undervises godt 600 Elever.

Westrups Realskole.

Foreningslivet.

Foreningslivet i Randers dyrkes meget af Byens Borgere, og der er Foreninger for snart ethvert Formaal, faglige, sportslige, afholdende, politiske, selskabelige og mange andre, men der er dog enkelte, der ligesom samler et Flertal af Borgerne indenfor sine Rammer.

Selskabet „Harmonien“ er den fornemste og rigeste Forening. Den stiftedes 1805 ved Sammenslutning af Randers Klub og Det dramatiske Selskab og ejer en

Otto Kragh,
Grosserer.

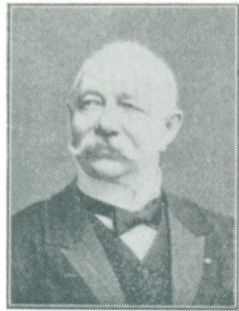
stor Klubbygning med Klublokaler, Festsale, Teatercafé og selve Byens Teater. I 1903 blev det gamle Teater med tilhørende Klubbygning nedrevet, og efter at der hos Byens Borgere var tegnet et Partialobligationslaan paa 112,000 Kr., gik man i Gang med Opførelse af den nuværende Ejendom, der indviedes den 7. Februar 1905 af Direktør Jens Walthers Selskab. Grosserer *Otto Kragh* fremsagde den af ham selv forfattede Prolog.

Foreningen tæller nu 350 Medlemmer foruden Officersforeningen og ejer et udmærket Bibliotek.

Haandværkerforeningen er stiftet 1848 og boede først tilhuse hos Vinhandler Mørck paa Raadhustorvet. Den havde senere Lokaler forskellige Steder, sidst i Helligaandshuset, indtil den i 1876 overtog sin egen Ejendom paa Vestergade 15, hvortil hører en dejlig

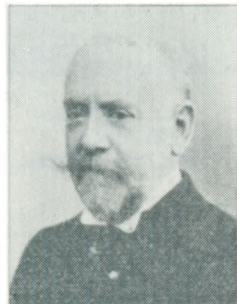
Lysthave. Foreningen har gennem Aarene udrettet et betydeligt Arbejde for de Randers Haandværkere. Den har indlagt sig stor Fortjeneste ved sit Arbejde for teknisk Skole og ved Oprettelsen af Haandværkerstiftelsen, der toges i Brug 1868. Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri staar ligeledes i Gæld til Randers, idet det var Haandværkerforeningens Formand, Landstingsmand *Stilling*, der gennem en Artikel i Jyllandsposten gav Stødet til Dannelse af den Institution, der har haft en saa afgørende Indflydelse paa det danske Haandværks Fremdrift. Foruden det store Arbejde i Haandværkets Tjeneste, der er og stadig udrettes indenfor Foreningens Rammer, samles Medlemmerne dog ogsaa ofte til et gemytligt Samvær i de hyggelige Lokaler eller i den prægtige Have, og der rører sig ofte et muntert Liv, der letter Sindet efter Daglivets Kamp.

Handelsforeningen er stiftet 1840 og har i de forløbne Aar udrettet et overordentligt stort Arbejde for Udviklingen af Randers Handel og dens gode, praktiske Arbejde har vundet Anerkendelse ogsaa udenfor Medlemmernes Kreds, idet saaledes Byens Styrelse, Ministeriet og Havneledelsen ofte fremsender fore-

Herm. Stilling,
R. Dbgm.,
Landstingsmand.

Født 1843 i Randers. Formand for Haandværkerforeningen siden 1876 samt utallige andre Tillidshverv.

Vilh. Jensen,
Konsul R.
Formand for Handelsforeningen.

liggende Spørgsmaal til Handelsforeningen for at æske Bestyrelsens Mening. Ret selvfølgelig har Byens Havn og Skibsfart været Genstand for Foreningens Arbejde og den har overordentlig stor Andel i de betydelige Fremskridt paa disse Omraader, som Byen kan opvise. De praktiske Mænd, der har dannet Bestyrelsen, har til de forskellige Tider ikke alene arbejdet paa en Bedring af Havn og Sejlløb, men har fuldtud forstaaet, at skal en god Havn gøre praktisk Nytte, maa alle de mange smaa Sager ogsaa ordnes praktisk og den har derfor i høj Grad beskæftiget sig med Ordningen af alle de praktiske Spørgsmaal, der gemmes bag saadanne Betegnelser som Havnepenge, Losning og Ladning, Havnebanen, Vejer og Maaler, samt utallige andre Spørgsmaal, der alle tager Sigte paa en Lettelse og Udvidelse af Handelen.

Jens H. Jensen,
Købmand.
Født 1861 i Varde.

Efterhaanden som Specialiseringen blev mere fremtrædende indenfor Handelsverdenen, oprettedes forskellige Afdelinger under Foreningen. Den ældste af disse er Manufakturafdelingen, hvis Formand er Købmand *Jens H. Jensen*, der desuden beklæder flere andre Tillidshverv, saaledes som Formand for Kreditbankens Bankraad og Medlem af Randers Discontobanks Bankraad.

Saaledes som De to store Foreninger, Handelsforeningen og Haandværkerforeningen, hver varetager sin Stands Interesser, findes der talrige andre og mindre Foreninger, der varetager det enkelte Fags Interesser, og disse findes saavel indenfor Haandværket som Han-

Alfred Tvenstrup,
Sølvvarefabrikant.
Født 1862 i Randers. For-
mand for Foreningen af dan-
ske Sølvvarefabrikanter.

Fr. Kabell,
Apoteker.
Født 1871 i København.
Formand for Randers
Amts Rekyllkorps.

delen, navnlig Detailhandelen, men det vil blive for vidtløftig i et Værk som dette at dvæle ved disse.

Sporten tæller ogsaa talrige Dyrkere, der har delt sig efter deres specielle Passioner i en Række Foreninger, hvoraf de betydeligste er Randers gymnastiske Forening, Randers Roklub, „Freja“, Boldklubben af 1904, Randers Sejlklub, Skyttekredsen og Rekyllkorps.

Der findes ogsaa en Turistforening i Randers, men den burde vist arbejde noget ivrige. Der er nok at tage fat paa, især alle de mange smaa praktiske Op-gaver, der er lette at løse, men alligevel betyder meget for den Tilrejsende.

Randers By.

Randers Raadhus.

Det første den Rejsende ser, naar han kommer ud fra Banegaarden er Fattiggaarden; men de færreste falder paa den Tanke, at det er et Hus, der rummer Byens Fattigste. Den røde Murstensbygning med sit rolige, hyggelige Ydre gør snarere Indtryk af at være en velgørende Stiftelse, hvad den ganske vist ogsaa er paa sin Maade; men vi plejer nu engang at forestille os Fattiggaarden som en uhyggelig Bygning. Overfor Fattiggaarden har vi Vestre Altan, og den, der en tidlig Sommermorgen kommer til Randers, bør tage et lille Trip ud ad Viborgvejen. Der er herfra en dejlig

Udsigt ud over Landskabet mod syd, hvor Gudenaaløber gennem de fede Enge medens velnærede Bøndergaardeligger spredt ud over Markerne.

Selve Byen er gammel — og ærlig talt hører den ikke til de kønneste. Der er dejlige Enkeltheder, men

som Helhedvirker den ikke tiltalende med sine snevre Gader og smalle Fortouge. Den gør nærmest et snavset Indtryk, især en Regnvejrsdag. Gade efter Gade med lave, graa Huse, der gør Indtryk af at rumme megen Hygge indenfor Murene, men virker trøstesløse paa den, der besøger Byen; man føler sig som Otto i Goldschmidts „Hjemløs“.

I denne ret ensformige, kedelige By, er der flere skønne Perler, som ingen Tilreisende bør gaa forbi. Raadhuset og Helligaands- huset har vi tid-

ligere omtalt, og skal her kun minde om dem. Selve Raadhustorvet er ogsaa ganske ejendommeligt. Mod

Hjørnet af Vester Kirkestræde.

Adelgade 15.

Syd gaar herfra den butiksrige Torvegade, som stadig er under Opsigt af den stolte Niels Ebbesøns Statue, mod Øst gaar Raadhusstræde og i Vest den gamle

Niels Ebbesøn.

Hovmeden. Nordpaa har vi Nørregade, hvor Gæstgiveriet Niels Ebbesøn har taget de gamle Klosterum i Besiddelse, medens Genboen er den gamle Postgaard, der nu giver Plads for en Ekviperingshandler. Den, der er saa heldig at findes sig paa Raadhustorvet, naar Byens Trommeslager paakalder Opmærksomheden for at meddele, at den berømte Barfodsdanserinde optræder

Kl. 8 i Haandværkerforeningen med et 17 Mands Orkester, eller at Købmand N. N. afholder Auktion, vil faa et ejendommeligt Indtryk af Brydningen mellem nyt og gammelt. Tidligere sammenkaldte Herolder Byens Borgere til Herredag eller Ting, nu sammenkalder Trommeslageren til Dans. Nye moderne Ejendomme ligger Side om Side med gamle, stilfulde Bygninger, medens

Menneskene travlt haster forbi, anderledes at se til end tidligere, travlere end forhen, men inderst inde tumlenbe med de samme Problemer, plaget af de samme Sorger som i svundne Tider. Sandelig, Niels Ebbesøn maa paa sit ophøjede Stade kunne blive en stor Filosof.

Spredt omkring i Byen findes talrige gamle Bindingsværksbygninger, der hver har sin Historie. En af de skønneste

kundeværeGaarden paa Storegade 8, der kaldes Niels Ebbesøns Gaard, fordi Sagnet siger, at det var her Helten dræbte den kullede Greve. Den gamle Gaard er skæmmet og ødelagt

Nørregade set fra Raadhustorvet.

af de Butiker, der er indrettet i Stueetagen. I øverste Etage findes som Erstatning for Vinduer en Række Trælemme, hvoraf een altid staar aaben. Det er for at de vandrende Sjæle kan have uhindret Adgang til de Steder, hvor de færdedes som Mennesker, og saa stor er deres Længsel efter de gamle Steder, at intet formaar at holde Lemmen lukket, man har forsøgt at sømme den fast, men næste Morgen er Lemmen brækket op! Saaledes fortæller man i Randers! Jeg gengiver Fortællingen, men vil dog tilføje, at en praktisk Tobaksfabrikant har udnyttet den stadig aabne Lem, idet han i Rummene bagved har sit store Tobakslager. Men forsøg ikke at bilde nogen ind, at Lemmen holdes aaben for Tobakkens Skyld! — —

Ligefer Hadsundbanegaarden ligger Randers Museum, der opførtes i Aarene 1891—93. I Museet findes en ret righoldig, historisk Samling, der stadig øges, særlig gennem Gaver fra Omegnens Beboere. Desuden findes en Afdeling i Museet for Kunst og en Mønt- og Medaillesamling. Museet besøges flittigt, saaledes i det sidste Regnskabsaar af ca. 13,000 Personer, og der er

Den gamle Kro.

stor Interesse i Byen og Omegnen for Museet og især for dets historiske Samling.

Ude i Tøjhus-haven findes nogle sjældne Granitsøjler af historisk Interesse. Menigmand siger, at det er gamle Skam-

støtter, men dette er urigtigt. Søjlerne stammer fra Essenbæk Kloster, der anlagdes Øst for Randers af Stig Hvide i det 11. Aarhundrede. Alle Bygningerne er forlængst borte og Søjlerne, der førtes over Isen fra Stenalt, er det eneste Minde om Klostret.

Der findes talrige andre Bygninger i Randers fra gammel Tid, der er baade ejendommelige og kønne, særlig er der mange interessante Gaardexteriører, men drag selv til Randers og gaa paa Opdagelse i dens Gader. Jeg kan garantere for, at Turen bliver rig paa Overraskelser.

Oppe paa Tinghusbakken findes Ting- og Arresthuset, der er et af de skønneste Bygningsværker i hele Byen, opført i romansk Stil efter Motiver fra Podalen

i Norditalien. Teatret i Østergade er ogsaa en smuk Bygning, der kan rumme 660 siddende Gæster.

Naar Randersborgerne skal mere sig søger de ofte til Teatret, der hyppig besøges af Tourneér; men langt oftere gaar Turen til de forskellige Foreningslokaler. Der danses meget i Randers, ogsaa

Randers Teater.

af andre end Ungdommen. Varitéen tager ogsaa sin Part, skønt der sikkert ikke i hele Randers findes noget Lokale, der er i den Grad blottet for Hygge. Kritikken gælder kun selve Lokalet, ikke Publikum eller Program.

Cafélivet er ikke stærkt udviklet. Foruden de store, men kedelige Hotelrestaurants, findes der kun een Café, der nærmer sig det mondæne, og det er Teatercaféen, hvor der virkelig er hyggeligt. Flere mindre Caféeer har Musik om Aftenen, men det er altsammen „smaat i smaat“.

Byens Borgere er yderst pilne. Kl. 7 Aften er alle trukne i Stadstøjet, og det er et sjældent Syn at se en arbejdsklædt Mand paa Randers Gader efter denne Tid. Livet leves i det ydre ret ensformigt, men bag det kedelige Ydre rører Livet sig lige saa stærkt i Randers som andre Steder. Der findes den samme Lyst, Kamp og Længsel.

Thi det er levende Mennesker!

Erhvervslivet.

Det vigtigste Erhverv i Randers er Handelen, og saaledes har det været gennem lange Tider. Særlig Handelen med det gode Opland har alle Dage tilført Randers store Indtægter. De gode Konjunkturer under den nordamerikanske og franske Krig i 1807 tilførte Handelsstanden saa betydelige Indtægter, at der skabtes store Formuer paa flere Hænder, men det meste tabtes igen under den engelske Krig, hvor Skibe og kostbare Ladninger opbragtes af Kaperskibene, og der kom saa knappe Tider, at Randerskøbmændene maatte standse den gode Handel paa Vestindien, Færøerne og Island, fordi de manglede den fornødne Kapital. Initiativ og Dygtighed manglede Byens Borgere imidlertid ikke og de drøje Tider overvandt, der kom Liv i de forskellige Næringsveje, Byens Folkemængde steg jævnt, Landbruget øgede sin Produktion, hvilket gav en større Udførselshandel, navnlig af Korn.

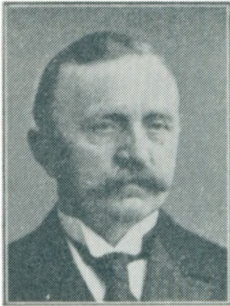
Paa de store Lørdage og Markedsdage var der et livligt Røre i Byen, navnlig i de store Købmandsgaarde, der var Maalet for de mange Landboere, der kom til Byen. Her som i de øvrige af Landets Byer bestod et udpræget Tillidsforhold mellem Bonden og hans Købmand, og det var ikke alene de indbyrdes Handeler, der afgjordes ved Piben, men ofte drøftedes med Købmanden de forskellige Forhold, selv af ret privat Natur, der i Øjeblikket optog Bondefamiliens Sind.

Under de store Hestemarkeder, hvortil Folk ofte

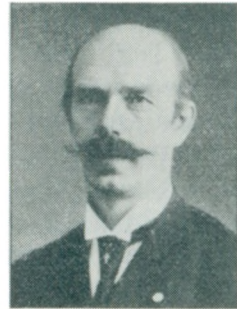
kom langvejs fra, var Købmandsgaarden som en myldrende Tue. Bønderne tog ind til deres faste Købmænd, der havde flere Værelser rede, og slog sig ned her under hele Markedet. Flere Steder blev Gæsterne bespist og den forsigtige Købmand, der kendte sine Gæsters Svaghed, gik hver Aften en Runde og samlede Piberne sammen, at Bønderne ikke skulde falde i Søvn med den tændte Pibe og saaledes foraarsage Ildebrand.

Loven om Næringsfrihed kom 1862, og skønt frygtet af de fleste blev den dog det Skel, hvorefter der først ret kom Fart i Byernes Liv og Vækst. En anden medvirkende Faktor til den kommende Udvikling var Baneanlægene, der ikke alene rykkede Oplandet nærmere til Byen, men ogsaa paa anden Maade blev til Gavn for den, idet det engelske Ingeniørfirma Peto, Brassy & Betts, der byggede de jyske Jernbaner, anlagde en Fabrik i Randers til Fremstilling af det Tømmer- og Snedkerarbejde samt Spormateriel, der blev anvendt til Banernes Bygning. Denne Fabrik, der allerede i 1861 byggede Gods- og Personvogne, er Stamfabriken til *Vognfabriken „Scandia“, Kommanditselskabet Bruun.*

Fabrikken, der tidligere fremstillede Landbrugs- og Luksuskøretøjer, bygger nu udelukkende Jernbanevogne og Sporvogne. Fabriksanlægget spænder over et Areal af 60,000 Kvadrat Meter, med Sporplads i Bygningerne til ca. 200 Vogne. Hvilken Betydning dette Firma har for Byen Randers forstaar Læseren ved at høre, at der her normalt beskæftiges 5 a 600 Arbejdere, og at der kan fremstilles indtil 1000 Jernbane- og Sporvogne om Aaret. Det engelske Ingeniørfirma afhændede senere Fabriken, der i 1875 overtoges af det nystiftede Aktieselskab „Scandia“, hvis Ledelse i 1894 overtoges af

Just Abildgaard,
Købmand.
R.1 af Vasa Ordenen.
Født 1856 i Nibe.

L. Egefelt,
Arkitekt.
Medlem af Byraadet.
Født 1873 i Barløse.

Ingeniør *N. P. Bruun*, der endnu er Selskabets administrerende Direktør, medens selve Fabrikkens Drift ledes af Direktør, cand. polyt. *Bechmann*. Sit nuværende Navn fik Selskabet ved Omdannelsen 1911.

— — —

En anden medvirkende Faktor i Erhvervslivets Udvikling var Bankerne og Sparekasserne. Her som i andre Byer søgte Handelsstanden at faa en Filial af Nationalbanken, men da dette ikke lykkedes, enedes man om at søge en Bank oprettet ved egne Kræfter, og ved Samvirken mellem Byens Handlende og de større Landmænd i Omegnen oprettedes i 1854 *Randers Disconto- og Laanebank*. Begyndelsen var beskeden, idet Banken kun holdt aaben hver Tirsdag og Fredag, og Formaliteterne ved Vekseldiscontering var ret omstændelige, men et Fremskridt var det. Aktiekapitalen var 492,000 Kr., og det første Aars Omsætning var 1,389,610 Kroner. Aktiekapitalen er i Aarenes Løb udvidet flere Gange, sidst 1910 til 1 Million Kroner. Totalomsætningen var i Regnskabsaaret 1914 — 1915 191,470,872 Kroner.

Handelsbanken i Randers, der er en Filial af Københavns Handelsbank, oprettedes 1875.

Af særlig Betydning for Detailhandlerne er den i 1891 paa Initiativ af Direktør *C. Staugaard* stiftede *Kreditbanken i Randers*, der arbejder med et særligt Notesystem. Banken udlaante det første Aar ca. 62,000 Kr., men i sidste Regnskabsaar ca. 2,000,000 Kr. Hele Overskudet tilfalder Reservefonden, der nu udgør 140,200 Kr.

I Januar 1914 begyndte *Banken for Randers og Omegn* sin Virksomhed med en Aktiekapital paa 200,000 Kr. Banken udgik særlig fra Byens Haandværkerkredse, der længe havde ønsket en ny Bank, særlig i Betragtning af Byens stærke Vækst siden den sidste Banks Oprettelse. I Bankraadet valgtes Landstingsmand *Stilling* til Formand og Bandagist *Mærsk-Andersen* til Næstformand. I det første Regnskabsaar var Totalomsætningen 12,721,254 Kr., men allerede næste Aar stiger den til 35,820,136 Kr. Indlaan og Folio er 1914 418,842 Kr., men i 1915 stiger Beløbet til 940,625 Kr. I de to Aar er Udbyttet henholdsvis $3\frac{1}{4}$ pCt. og 5 pCt. Tallene beviser saaledes, at der virkelig var baade Trang og Plads til den nye Bank.

C. Mærsk-Andersen,
R. af D.,
Bandagist.
Født 1866.

Det ældste Pengeinstitut i Randers er *Sparekassen for Randers By og Omegn*, der stiftedes 1829. Ved en forsigtig Anbringelse af Sparekassens Midler har Sparekassen lykkelig undgaaet Tab af Betydning, og Institu-

tet er en af de Sparekasser, der forholdsvis har det største Reservefond. Følgende Tal belyser Udviklingen:

	Spare-Indskud.	Reservefond.
1840.	107,851 Kr.	4,007 Kr.
1880.	4,671,318 Kr.	324,346 Kr.
1915.	13,738,965 Kr.	1,238,607 Kr.

Landbosparekassen oprettedes 1866 under den stærke Bevægelse, der efter 1864 gik over det danske Folk under den samlende Devise: „Hvad udad tabes, maa indad vindes“. Begivenhederne i 1864 greb særlig stærkt vor Landbostand, der samtidig med Sorgen over det tabte tog fat med seig Energi, for paa andre Omraader at vinde Erstatning. Som et enkelt Udslag af hele den stærke Selvstændighedsfølelse saa Landbosparekassen i Randers Lyset, men at der tillige var gyldige Realiteter bagved, viser Udviklingen, der bedst anskueliggøres ved nogle Tal fra Regnskaberne.

	Sparesum.	Reservefond	Udlaan.
1867.	25,647 Rdlr.	—	29,500 Rdlr.
1875.	560,976 Kr.	4,081 Kr.	623,220 Kr.
1900.	1,233,589 Kr.	45,239 Kr.	1,158,644 Kr.
1915.	3,724,309 Kr.	120,000 Kr.	3,396,316 Kr.

— — —

Erhvervslivet i Randers er ret naturligt stærkt præget af sit Opland, og der findes i Byen flere betydelige Virksomheder med nøje Tilknytning til Landbruget. Dette gælder saaledes Aktieselskabet *Dansk Frøavls Kompagni og Markfrøkontoret* (Trifolium) med Sæde i København og Randers samt Filialer i Riga og Kiew. Selskabet stiftedes i 1900 ved en Sammenslutning af de to Selskaber „Kontoret for Fællesindkøb af undersøgt Markfrø“, i daglig Tale kaldt „Markfrøkontoret“ i København og „Dansk Frøavls Kompagni“ i Randers.

Førstnævnte Selskab kan snart føre sin Tilværelse et halvt Aarhundrede tilbage i Tiden, idet det grundlagdes i Slutningen af Aaret 1872 med det Formaal, som dets Navn angav, gennem Fællesindkøb at sikre sine Kunder paalidelige Varer, som inden deres Fordeling blev undersøgt for at kunne yde Garanti for deres Brugbarhed. Dette Princip var noget den Gang helt ukendt; Firmaet var altsaa det første, der ikke alene her i Landet, men i hele Verden, ledede Frøhandelen ind i de Baner, som nu har vunden uimodsagt Anerkendelse overalt og senere yderligere er udviklet paa en saadan Maade, at den danske Frøhandel nyder en meget høj Anseelse overalt.

Det var paa dette Grundlag og med fuld Oprettholdelse af de hidtil af „Markfrøkontoret“ forfægtede Principer, at S sammenslutningen af de to nævnte Selskaber fandt Sted i 1900, og de siden da forløbne 16 Aar har vist, at den store Anseelse, som „Markfrøkontoret“ havde erhvervet sig i den forudgaaende lange Aarrække, ikke er bleven forringet gennem S sammenslutningen, og til Vidnesbyrd herom turde de 31 Medailler og Udmærkelsestegn tjene, som er vundet i Aarenes Løb i Ind- og Udland.

„Trifolium“s Afdeling i Randers ledes af Hr. *Wilh. Schmidt* og Hr. *Olivarius Jürgensen*. Førstnævnte var siden 1874 Medindehaver af „Markfrøkontoret“, og hans Andel i Ledelsen turde være en Borgen for, at de Principer, som den Gang dannede Grundlaget for det høje Stade, som den danske Frøhandel indtager, fremdeles vil være de i saa Henseende til enhver Tid raadende. Hans Medarbejder Hr. *Olivarius Jürgensen* har været knyttet til det yngre Moderselskab, „Dansk Frøavls Kompagni“, siden dettes Grundlæggelse; han vil særlig gennem den direkte Berøring, hvori han gennem sine Rej-

ser er kommen med Jyllands Handelsstand, være godt kendt blandt Selskabets store Kundekreds —

Under vor Omtale af Randers Havn have vi bl. a. nævnt den store Import af Korn og Foderstoffer; denne Import besørages hovedsagelig af det kendte og store Firma, *Randers Korn- og Foderstof-Forretning*.

Firmaet er af gammel Oprindelse i Randers og omdannedes i 1897 til et Aktieselskab med Konsul *Wilh. Jensen* som Leder. Han er dog senere fratraadt, og nu ledes Selskabet af Direktør *C. Foverskov*, der beklæder flere Tillidshverv indenfor Korn- og Foderstofbranchen og er Medlem af Københavns Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg.

C. Foverskov,
Direktør.
Født 1871 i Odense.

Forretningen kan glæde sig ved at se sin Virksomhed stadig forøget, og den har nu efter Forholdene ret betydelig Omsætning. Sidste Aar byggedes ligeledes ved Havnen Valsemøllen „Olympia“ med en daglig Produktionsevne af 500 Tdr. Korn. Ogsaa i dette Foretagende er Randers Korn- og Foderstof-Forretning betydeligt interesseret. —

Randers Mælkeforsyning startedes 1897 og overtoges 1901 af De forenede Mejerier, der ansatte *Jensen Uhrenfeldt* som Direktør. 1914 købtes yderligere N. J. Møllers Mejeri og begge Firmaer samledes under Navnet: *Randers Mælkeforsyning og N. J. Møllers Mejeri* med Mejeriejer *Møller* som Parthaver og Leder. Mejeriet er det største og førende i Byen og det modtager al sin

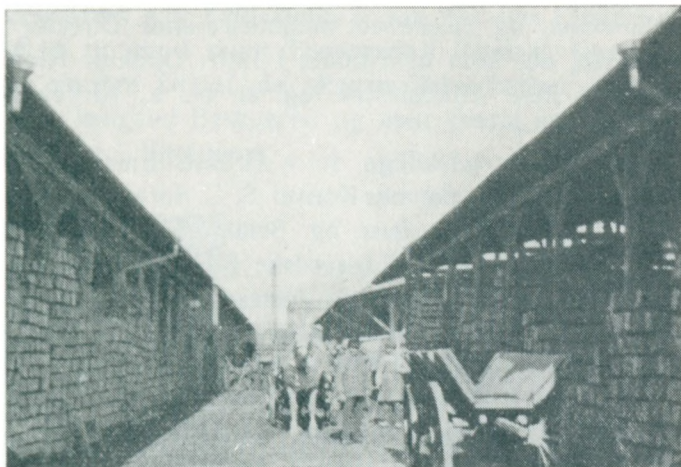
Mælk af ca. 1800 Køer fra forskellige Steder i Oplandet. Mælken forhandles fra Mejeriets 8 Vogne og ca. 30 Butikker.

I Aaret 1874 blev Brødrene Steenbergs Trælasthandel omdannet til et Aktieselskab, *Randers Aktie Tømmerhandel*. Forretningen, der omfatter Trælast og andre Bygningsartikler, er almindelig kendt paa Grund af sit store vel-forsynede Lager, sin skarpe Sortering og vellagrede og tørre Varer.

Den betydelige Forretning ejer 3 Lagerpladser, der udgør over 3 Tdr. Land.

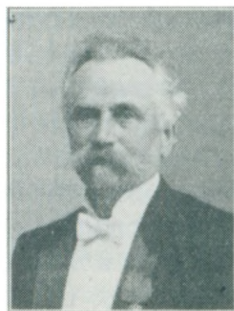
N. J. Møller,
Mejeriejer.
Født 1874 ved Randers.

Fra „Randers Aktie Tømmerhandel“s Lagre.

Laurits Nellemann,
Købmand.
Født 1864, startede Bryggeri i 92, senere overtaget af „Thor“.

N. I. Nielsen,
Direktør.
R. i af Vasaordenen.
Født 1852 i Aarhus

Selskabets Bestyrelse bestaar af Overretssagfører *Buhl*, Fabrikejer *Th. Steenberg*, Sogneraadsformand *Kr. P. Sørensen*, og Selskabets administrerende Direktør *N. J. Nielsen*, der kom til Firmaet i 1901. Direktør Nielsen er tildelt flere Tillidshverv og er bl. a. Kirkevæрге siden 1907. —

Der findes adskillige store Grossistfirmaer i Randers, saaledes bør nævnes Konsul S. C. Sørensens landskendte Forretning i Jern og Staal, Otto Kragh, der overtog den kendte Abildgaardske Forretning samt det store Kolonialfirma Brødrene Justesen, Østjysk Trælasthandel, der foruden Trælast sælger alle Arter af Bygningsartikler, Vinfirmaet Riis & Dreyer, der er kgl. Hof-Leverandør og Købmand *N. P. J. Norengaard*, der overtog en gammel Syreforretning, som han fortsatte og udviklede videre samtidig med Oprettelsen af en særlig Afdeling for Cykler og Cycledele, paa hvilket Omraade Norengaard har skabt sig en ganske betydelig Forretning. Det store Smørfirma Danish Dairies har

en særlig Afdeling for Randers, hvorfra Firmaet egentlig er udgaaet.

Der findes i Randers mange smukke og velforsynede Butikker, der ved Aften i Straalerne fra det elektriske Lys fængsler de Promenerende med

sine smagfulde Vinduesarrangement. Paa Hjørnet af Torvegade og Hovmeden har *C. Dan Weibel* sin store Specialforretning i Hvidevarer, medens det landskendte Juvelerfirma *Chr. Christensen & Søn* har sine Udstillingsvinduer ud mod selve Torvegade. Firmaet fremstiller selv en stor Del af de skønne Sølvarbejder, der saa hyppig fængsler Beskueren og som yderst smagfuldt er arrangeret i Vinduerne.

N. P. J. Norengaard,
Købmand.

Født 1869 paa_Morsø.

I. P. Justesen,
Grosserer.
Født 1856 i Randers.

V. H. Nisted,
Skibsmægler.
Født 1887 i Aarhus.

Bolt Jørgensen,
Manufakturhandler.
Født 1861 i Hobro.

M. P. Larsen,
Købmand.
Født 1848 i Aggersborg.

I Torvegade findes en hel Række Firmaer indenfor Mode- og Manufakturbranchen, saaledes det unge Firma *Pauli Sørensen*, der har en sjælden Evne til at fremtrylle de dejligste Vinduesudstillinger. *Adolph E. Lassens* Specialforretning i Dame- og Børnehatte, der grundlagdes 1892 under meget beskedne Forhold, men nu hører til de betydeligste i Byen. Firmaet *Theodor Carstens Eft.* etableredes 1893 med Herreekvipering som Specialitet; 1913 overtog M. A. Byrge Firmaet, hvor han forud havde været ansat gennem 18 Aar. Foruden selve For-

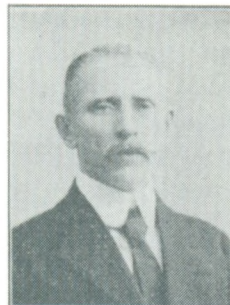
Torvegade 7 og 9.

retningen driver Firmaet en større Fabriksvirksomhed med færdige Drengeklæder.

M. P. Larsens kendte Isenkramforretning har ogsaa Aarene bag sig, idet den etableredes 1874.

M. A. Byrge,
Købmand.
Født 1878 i Vejle.

Adolp E. Lassen,
Modehandler.
Født 1864 i Randers.

Larsen er Formand for Randersafdelingen Dansk Arbejde. *Lyngaae-Jensens* kendte Cigarforretning, hvis Indehaver interesserer sig meget for traadløs Telegrafi, finder vi ligeledes i Torvegade. Det gamle kendte Firma *Lauritz Blichfeldts Eft.* indehaves af Manufakturhandler Bolt Jørgensen, hvis Evner ofte er taget i Brug, saaledes som Medlem i sin Tid af Ligningskommissionen, af Byraadet og senere af Turistforeningen.

Paa Storegade findes det gamle Firma *R. S. Nellemann & Søn*, der grundlagdes 1858 i Trangstræde.

Gennem sit gode Arbejde blev Møbeletablissementet hurtigt kendt og flyttede 1871 til større Lokaler i

R. S. Nellemann & Søn.

Storegade. I 1907 optoges Sønnen i Firmaet, hvoraf han nu er Eneindehaver.

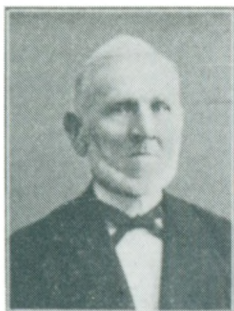
Skomagermester *Anders Markussen* er en kendt Mand indenfor sit Fag, hvor han beklæder flere Tillidshverv. Siden 1893 har han drevet en stor Skotøjsforretning, senere i Forbindelse med Skotøjsfabrikation. Aaret senere, 1894, begyndte *Anthon Jensen* sin Virksomhed med Tricotage af dansk Fabrikat som sit særlige Felt; senere optoges Import af Garn fra England. Firmaet har nylig købt sin egen Ejendom for at skaffe Plads til de Udvidelser, som stærkt trænger sig paa. I samme Branche arbejder *Henrik Jensen* i Voldbrohus, hvor han startede sin Forretning i 1901.

Fra C. Mærsk-Andersens Etablissement.

En stor og anset Forretning er *C. Mærsk-Andersens* Etablissement for chirurgiske Instrumenter og Fabrikation af Bandager. Med Rejsestipendium fra Indenrigsministeriet har Mærsk-Andersen foretaget Studierejser til Tyskland, Frankrig og Belgien, og har derved er-

R. S. Nellemann,
Snedkermester.

I. H. Nellemann,
Møbelfabrikant.

hvervet sig en omfattende teoretisk Viden og praktisk Uddannelse, der harskabt hans Ry over Landet.

I sin egen Ejendom paa Nytorv 2 driver Frk. *Hansine Staugaard* sit Konditori, hvor hun udelukkende benytter kvindelig Betjening, og Søgningen er saa stor, at der kan beskæftiges 17 Kvinder.

Staugaards Konditori.

Anders Markussen,
Skomagermester

Henrik Jensen,
Tricotagehandler.

Henriette Hyltoft,
Frue.
Født 1860.

Hansine Staugaard,
Konditor.
Født 1857.

A. Kjær Knudsen etablerede sig i 1906 og har særlig kastet sig over Børnekonfektion, hvoraf Firmaet fabrikerer en Del paa egne Systuer. *Anthon Nielsen* begyndte oprindeligt som Urtekræmmer, men tog i 1902 Herreekvipering op som sit Speciale samtidig med Flytningen til Middelgade, hvor Forretningen endnu findes. *M. K. Nielsen* etablerede sig i August 1881 som Tricotagehandler, og har stadig bestræbt sig for at holde moderate Priser og samtidig føre første Klasses Varer. Oppe i det gamle Posthus, der findes gengivet Side 47, har *Anders Petersen* etableret sit Firma *De danske Fabrikkers Udsalg*, der indenfor alt paa Herreekviperingsens Omraade fører danske Varer, der baade i Pris og Kvalitet kan staa Maal med Udlandets Frembringelser.

Brødrene *S. & A. Jensen* etablerede i 1894 deres Firma, som omfatter Tekstil en gros og detail samt Fabrikation af Børnekonfektion, paa hvilket Omraade Firmaet har opnaaet en stor Omsætning.

Snedkermester *Martin Rasmussen* har sine Udstillingslokaler i L. Voldgade 10. Rasmussen paatager sig

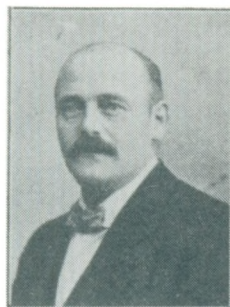
Lille Voldgade 10.

fuldstændig Montering af Lejligheder og udfolder her-
ved megen Smag.

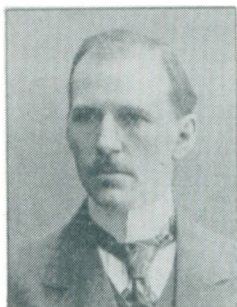
Johan Petersen driver en søgt Hatte- og Bundtma-
gerforretning særlig med Varer af egen Forarbejdning,

M. K. Nielsen,
Købmand.
Født 1856 ved Vinderup.

Chr. Olsen,
Læderhandler.
Født 1865 i Rostrup.

A. Kjær Knudsen,
Købmand.
Født 1878 ved Herning.

Emil Jensen,
Antikvarboghandler.
Født 1883 i København.

Poul Hansen, der er Skomagerlaugets Næstformand, har indrettet sin Skomagerforretning i egen Ejendom paa Kirkegade 10, medens det gamle Material- og Farvefirma, *Brødr. Müllers Eft.*, der grundlagdes i 1866 nu ejes af Materialist B. C. Bernsten.

I Østergade skraas for Teatret har *M. Christensen* sit kendte Pianomagasin, og ved at passere Teatret kommer vi i Tanker om et landskendt Firma af ikke helt almindeligt Art, nemlig *Chr. Hyltofts* Teaterforretning, hvis Speciale er Udlejning af Bøger, Kostymer og Parykker samt andet henhørende til Teater og Karneval.

I en snurrig gammel Ejendom paa Hjørnet af Vester Kirkestræde residere *L. F. Falkenbergs Eft.*, der etableredes allerede i 1854 som en Læderhandel, der hurtigt vandt megen Søgning. Firmaets nuværende Indehaver, Chr. Olsen, har senere optaget en anden Specialitet, nemlig Fiskeriredskaber.

I Store Voldgade har *Johs. Christensen* sit Udsalg af det anerkendte Vejle Støbegods, hvis Kaminer og Kakkellovne er kendte og beundrede overalt Caprani paa Slotsgade forhandler Morsø Støbegods. — Medens

vi er ved Jernet erindres vi om forskellige andre, hvis Frembringelser er den fineste Forarbejdning af Jern og Staal, saaledes det Udsalg af Kunstsmedearbejder fra *J. C. Erichsen & Søn*; det æld-

St. Voldgade 6.

ste Firma i Randers for Salg af Befordringsmidler, *Sofus Nellemann*, der har en stor Forretning i Cykler og Motorcykler, samt *H. F. Christiansen*, der har en ret betydelig Forretning i Cykler og Maskiner.

Af Snedkermestre, der forbinder deres Virksomhed med Møbelforretning, har vi allerede nævnt flere.

Endnu bør vi dog nævne Snedkermester *Emanuel Poulsen* og *M. Jensens*

Møbelforretning, der overtoges af den nuværende Indehaver i 1895. 1903 købte Jensen Hotel „Dagmar“, hvor han indrettede sine Udstillingslokaler og Værksteder. —

Klæder skaber Folk siger det gamle Ord og derfor har Skræderne i en By stor Betydning. Randers tæller adskillige

Torvegade 8.

Emanuel Poulsen,
Snedkermester.
Født 1866 ved Mariager.

H. F. Christiansen,
Maskinhandler.
Født 1874 i Herlufsholm.

af Fagets Udøvere, hvoraf vi i Flæng nævner Skrædermester *Anders P. Storgaard*, der har sin Forretning i den gamle kønne Ejendom paa Kirkegade, hvoraf vi Side

10 har bragt et Billede.

L. Lindblads Skræderforretning med sit smagfulde Arrangement falder ogsaa i Øjnene. En af Byens ældste

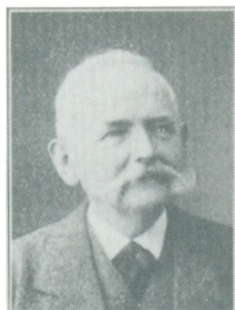
Næringsdrivende er Skrædermester *C. P. Mogensen*, der etablerede sig i den gamle Ejendom Vestergade 10 allerede 1877 og har boet der uafbrudt siden. Mange af Randersborgerne har været *Mogensens* Kunder i den sidste halve Meneskealder. — Chr.

Vestergade 10, opført 1730.

Anders P. Storgaard,
Skrædermester
Født 1876 ved Hellerup.

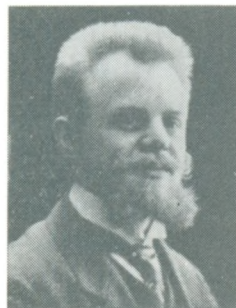

C. P. Mogensen,
Skrædermester.
Født 1849 i Hourum

Ludvigsen er Indehaver af *Ludvigsen & Sørensens* Skræderforretning, der er yngre af Aar, men arbejder ihærdigt og godt. Til smukke Klæder hører ogsaa fikst Fodtøj og paa dette Omraade har *Georg Hartz* høstet Erfaring gennem de mange Aar hans Firma har eksisteret. Det er grundlagt 1796 og er stadig paa Slægtens Hænder; den nuværende Indehaver overtog Firmaet efter sin Fader i 1902.

Chr. Ludvigsen,
Skrædermester.
Født 1872 i Egense.

Georg Hartz,
Skomagermester.
Født 1876 i Randers.

Ingvar Bach,
Mineralvandsfabrikant.

C. Hansen Leth,
Trafikass. Direktør.
Født 1871 i Aarhus.

— — —

Manufakturhandlerne tæller mange fremragende Repræsentanter, saaledes *Alfred Zachø* i Slotsgade, der i Løbet af forholdsvis faa Aar har arbejdet sin Forretning saa betydeligt frem, at Omsætningen siges at være oppe paa 3—400,000 Kr.; *Knud Harder* i Kirkegade er kendt langt ud over Randers By for sine elegante og gode Varer, ligesom *Otto Buhl* har et stort Publikum. Crome og Goldschmidts Udsalg ved Hans Andersen fører de anerkendte gode Ting, som særtegnere disse Udsalg i alle Byer.

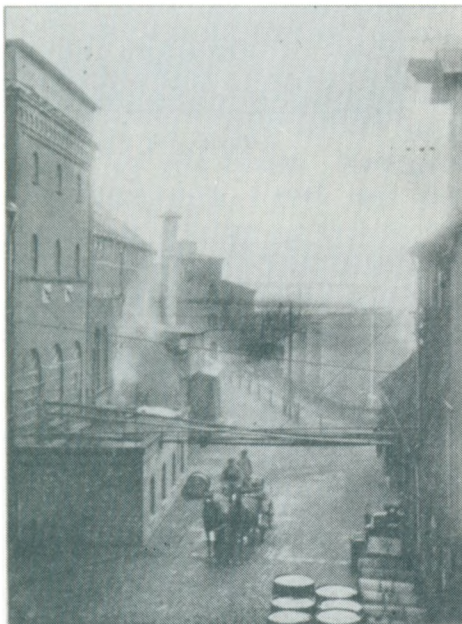
Vi har søgt at give et Rids af de Næringsdrivende, der træder i direkte Rapport til Borgerne gennem deres Butik og Udstillinger. Mange flere burde være nævnt, men Hensigten er ikke at skrive disse Folks Historie, kun at give et Billede af forskellige Forretninger, saaledes at der kan dannes et Billede ogsaa af den Side af Byens Liv.

— — —

I en By som Randers findes selvsagt en Del industrielle Virksomheder af Betydning. Gennem mange Aar

var Randers berømt for sit gode Øl, hvorom vi tidligere har fortalt, og det er derfor en naturlig Følge, at der findes et stort Bryggeri til at hævde de gamle Traditioner. *Bryggeriet Thor*, der er kendt over hele Jylland, anlagdes i 1855 af O. Synnestvedt (død 1898), men saa tidligt som i 1873 overgik det til et Aktieselskab, der nu har en Kapital paa 600,000 Kr. og ledes af Direktør J. Bathum. Nærbeslægtet med denne Virksomhed er *De danske Spritfabrikker*, der ejer en betydelig Virksomhed i Randers. Tidligere fandtes der flere Brænderier i Randers, alle af meget gammel Oprindelse, men i 1873 slog de sig sammen om en Rektifikationsanstalt, der kaldtes Odin, og dette Interessentskab byggede den nuværende Fabrik paa Vestergrave. Hele Virksomheden solgtes derefter i 1881 til De danske Spritfabriker.

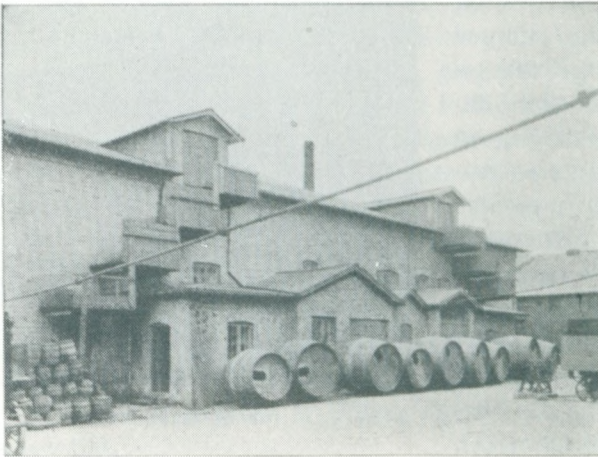

Fra Spritfabrikken.

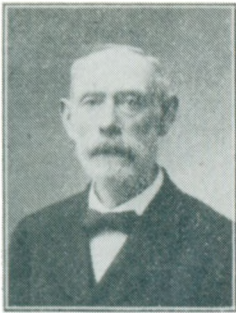
Akts. Strømmen har oparbejdet sig en stor Virksomhed indenfor Maskinindustrien, særlig med Fremstilling af forskellige Specialiteter til Brug i Bager- og Kødin-

Direktør J. Chr. Bathum.

Bryggeriet „Thor“ i Randers.

F. O. Thostrup,
Tobaksfabrikant.

J. C. Mikkelsen,
Møllestensfabrikant.

dustrien. *H. Hein og Sønners* Motorfabrik er ca. 15 Aar gammel og har vundet sig et stort Marked for sine Motorer, særlig i Norge og paa Island. *Munksgaard-Nielsen* begyndte sin Maskinfabrik i 1910 med kun 2 Mand, men har i de faa Aar arbejdet sig saaledes frem, at Arbejdsstyrken nu er 20 Mand. Virksomheden beskæftiger sig en Del med Skibsarbejde, hvorimod Fabrikant *P. Henriksen* særlig har kastet sig over Fremstilling af Vægte og Pengeskabe. Af betydeligt Omfang er ogsaa *Randers ny Jernstøberi*.

Kendt og berømt over hele Landet er *Chr. Junckers* Klædefabrik, der har kastet sig over Bearbejdning af gamle Klude og nu giver Arbejde til en stor Styrke.

Tobaksfabrikant *F. O. Thostrup*, der er en af Byens egne Børn, løste sit Borgerskab allerede i 1876. 1907 optoges Sønnerne i Firmaet og 1908 byggedes den nye Fabrik, der i alle Retninger er moderne og praktisk indrettet. Den gamle Therschilsens Tobaksfabrik overtoges i 1886 af Fabrikant *S. Dommerby*, der stadig fører den videre.

Af betydende Entreprenørfirmaer bør nævnes *Breede*

C. Carlsen,
Entreprenør.

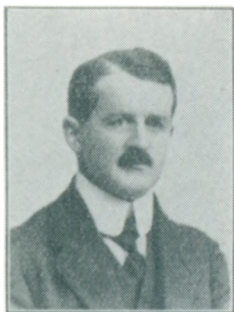

P. C. Jensen,
Entreprenør.

& Søn, *P. C. Jensen*, der tillige driver en større Vognmandsforretning, og *C. Carlsen*, der tillige er interesserede i en Del Grus- og Kalkværker.

En betydende Virksomhed er *Randers Andelsmejeri*, der under Bestyrer Andersens Ledelse har erhvervet sig adskillige Udmærkelser for Smør og Ost. Mejeriejer *Sigurd A. Bæk* overtog i 1911 det fem Aar tidligere opførte Mejeri, medens Mejeriejer *O. Ligaard*, der startede sit Mejeri i 1895 og senere udvidede det med et Bageri, er taget stærkt i Brug af det offentlige Liv, og saaledes har haft Sæde baade i Byraadet, Sundhedskommissionen og en Del velgørende Foreninger.

Justesens kemiske Fabrikker og en gros Forretning er en Fortsættelse af en ældre Forretning, der af den nylig afdøde Indehaver er ført betydelig frem. — *Bachs Mineralvandsfabrik* anlagdes i 1883 og overtoges i 88 af den nuværende Indehaver, der flyttede Virksomheden til Vester Grave, hvor den i 1909 udvidedes ret betydeligt. *J. C. Mikkelsens Møllestensfabrik*, der beskæftiger 12—14 Mand, modtog Præmie paa Landsudstillingen i Aarhus for sine gode Kunstmøllesten. Lidt i samme Retning virker Sten- og Billedhugger

Munksgaard-Nielsen,
Maskinfabrikant.

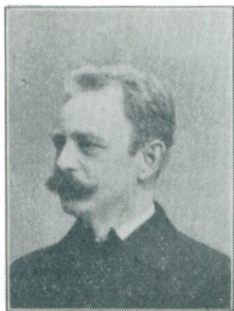

P. Henriksen,
Vægtfabrikant.

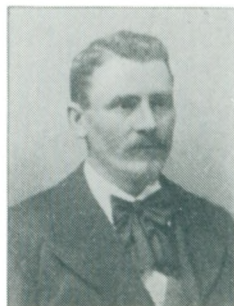
Ernst Nielsen, der bl. a. har leveret Pyramiden paa Skovbakken og St. St. Blicher ved Amtmandsboligen. *S. Larsens Mølle- og Maskinbyggeri* er af gammel Dato, idet det grundlagdes allerede i 1853. *Randers Automobil- og Cyklelakereri* er en meget stor Specialistvirksomhed saaledes som selve Navnet angiver, og dets Indehaver, *S. L. Sørensen*, har med stor Energi arbejdet Virksomheden betydeligt op.

— Byens Haandværkere har i det hele paa mange Omraader vist megen selvstændig Dygtighed, og der findes mange Enkeltvirksomheder, der paa sit Omraade har præsteret det fortrinlige.

Malermester *H. Trunderup* har saaledes erholdt Kunstindustriel Sølvmedaille i 1885 og Medhjælpermedaille i Paris 1889, medens en anden Haandværkermester, Garver *C. Petersen* fik Broncemedaille paa Aarhusudstillingen 1876 for Beredning af Skind. Beslagsmed *A. Iversen* har ligeledes faaet sit Arbejde prisbelønnet; han beklæder tillige en Række betydende Tillidshverv indenfor sit Fag. En anden gammel Borger, Bagermester *P. Josephsen*, overtog sin Forretning i 1870 og har

K. Trunderup,
Malermester.

N. N. Markusen,
Malermester.

i de forløbne Aar beklædt talrige Tillidshverv saavel i det offentlige Liv som i de faglige Foreninger. Formanden for Centralforeningen af Malermestre er *N. N. Markusen*, der etablerede sig i 1881; men den ældste Malerforretning er *Fritz Poulsen & Søn*, der grundlagdes 1865. — Af andre Haandværksmestre bør endnu nævnes Smedemester *M. Jensen*, der begyndte sin Virksomhed i 1870, Snedkermester *N. Chr. Buch*, der etableredes i 1886 og nu har en stor Virksomhed, Karetmager *J. P. Andersen*, der særlig fabrikkerer Jumber, Snedkermester *Jens Bagger*, der har smukke Udstillingslokaler i Slotsgade, *Skomagermester. C. P. Christensen* paa Frederiksplads, Mekaniker *Lanng* i Dytmærskén, Sadelmager *S. Frank*, *Zvergius Nissen*, der har skabt sig en god Forretning som elektrisk Installatør, Bogbinde *Axel Breidahl*, der har drevet sin Forretning i 44 Aar paa samme Plads, Vestergade 12, Drejermester *Th. Franch*, der er lige saa gammel, men er overtaget af Sønnen *Chr. Franch*, der har udvidet Virksomheden, Fabrikant *Peter Andersen* driver *Randers Dampgarde-robefabrik*, der beskæftiger 10—15 Personer, Gørtlerme-

Lund Jensen,
Cyklehandler.

Niels Jensen,
Uhrmager.

ster *Nielsen*, der længe var Medlem af Ligningskommissionen og beklæder flere andre Tillidshverv, Børstefabrikant *Eduard Hartogsohn*, hvis Forretning stammer fra 1852, Kurvemager *P. Strigler*, hvis Forretning er endnu ældre, idet den etableredes 1850, *Tage Backs* Maskinfabrik, der særlig fremstiller Redskaber for Landbruget.

Nogle af disse Forretninger er vokset saa stærkt, at de nærmest maa henregnes til Industridrift. Dette

K. Lindskov,
Stolefabrikant.

N. Schønning,
Møbelfabrikant.

Axel Breidahl,
Bogbinder.

C. Petersen,
Garver.

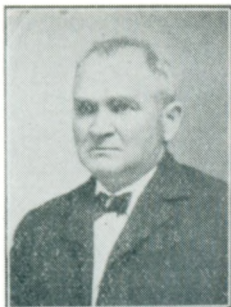
gælder ogsaa *Lindskovs* Sofa- og Stolefabrik, der efterhaanden er bleven af stor Udstrækning.

Handelsgartner *Charles Nebel* anlagde i 1897 sit Gartneri paa den smukke Plads ud for Skydepavillonen, og har herfra hentet mange Udmærkelser fra forskellige Udstillinger. Ovre i Strømmen findes *N. Schiønnings* Møbelfabrik, der fremstiller Fyrretræsmøbler til Forhandlere, særlig Sovekammermøbler, og *Lund-Jensens* Cycleforretning, hvis Indehaver er i Bestyrelsen for Strømmens Grundejerforening.

To Virksomheder af større Omfang bør erindres, det er *Holbæks Skotøjsfabrik* og *Justesens* Seletøjs- og Lædervarefabrik, endvidere den store Virksomhed Firmaet *Vilh. Nellemann* har i Salg af Cykler og Automobile en gros.

Af Cyklehandlere, der sælger direkte til Publikum har vi allerede nævnt flere, men tilføjer endnu Cyklehandler *Chr. Andersen* i Slotsgade. *J. C. Christensen* paa Vestergade, der tillige sælger Symaskiner medens *A. M. Skiødt* i første Række beskæftiger sig med Symaskiner, men ogsaa sælger Cykler. Den fine Mekanik har og-

P. Josephsen,
Bagermester.

Marius Møller,
Forretningsfører.

saa andre Dyrkere som Uhrmager *Kora Jørgensen*, der etablerede sig 1899 og Uhrmager *Niels Jensen*, der er Formand for Randers Uhrmagerforening. *Anton Bjelke* er en habil Instrumentmager, medens *Henrik Bødker* dyrker det elektriske Fag. Guldmed *Peter Erlandsen* har sin smukke Butik i Houmeden, i hvilken Gade vi yderligere bemærker det store Hattemagasin *Stockport*.

Rasmus Lydixsen har en mindre Fabrik for Træemballage paa Viborgvej, medens *Marius Møllers* Maskin-

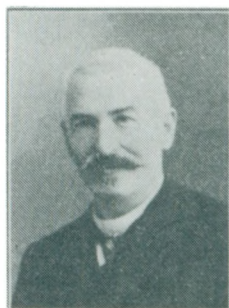
P. Strigler,
Kurvemager.

Eduard Hartogsohn,
Børstefabrikant.

A. Iversen,
Beslagsmed.

N. C. Nielsen,
Gørtler.

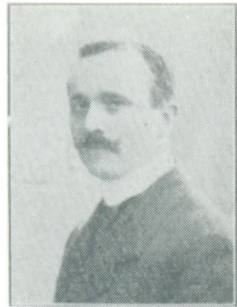
snedkeri og Listefabrik er anlagt i Strømmen. *J. C. Hansen* har i Staldgaardsgade skabt sig en god Virksomhed ved Karosseribygning. *H. P. Hougaard* en ret udviklet Glarmesterforretning med Billedindramning; en anden Glarmester, *A. C. Laursen*, har indrettet sin Virksomhed i Brødregade, hvor vi ligeledes finder den store Slagterforretning, *Zachos Eft.*, der nu indehaves af *Carl Christensen*. Der findes i det hele mange Slagtermestre i Randers, saaledes paa Kirketorvet *Nathans Eft. Th. Silberg*, Slagtermester *S. M. Jensen*, Vestergade, der har haft Borgerskab i 30 Aar og er gammel Odd-Fellow, og endelig finder vi i Karolinegade Slagtermester *N. Buch*, der tillige driver en stor Pøsefabrik og Eksportforretning.

Blandt Byens Hestehandlere bør vi nævne Hestehandler *Svendsen*, der driver stor Import af russiske og norske Heste.

I Kirkegade finder vi *Poul Hansens* Skotøjsforretning, medens Læderet har sin Talsmand i Læderhandler *Georg Nielsen*, St. Voldgade. I Middelgade findes Cigarhandler *M. P. Pedersen*, medens den gamle Tobaksforretning,

Aksel Andersen,
Mejeriejer.

Sigurd A. Bæk,
Mejeriejer.

Martin Hartz har tilhuse i Vestergade. — Antikvarboghandler *Emil Jensen* startede sin Forretning 1894, flyttede den senere til Nørregade, hvor den nylig er udvidet med et moderne Akcidenstrykkeri.

Byens Kørsel besørges blandt andre af Vognmand *Telling Poulsen*, der raader over saavel Hestekøretøjer som Automobiler.

— *Randers Lysbadeanstalt* maa vi ikke forbigaa; den ledes efter de samme Principper som Skodsborg

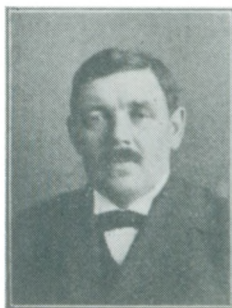
Charles Nebel,
Handelsgartner.

Christian Franch,
Drejmester.

J. M. Jensen,
Slagtermester.

A. Svendsen,
Hestehandler.

Badesanatorium, hvor Indehaveren har modtaget deres Uddannelse.

— — —

Alle disse Navne vil mulig virke ensformig paa nogle Læsere, men tilsammen giver de, skønt taget i Flæng, et levende Billede af Byens Erhverv, af de Veje, hvoraf Byen og dens Borgere skaffer sig det daglige Brød og bygger Fremtiden op.

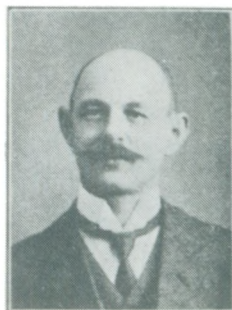
*

*

*

Niels Buch,
Slagtermester.

Emil Poulsen,
Malermester.

S. L. Sørensen,
Malermester.

Ernst Nielsen,
Sten- og Billedhugger.

Randers er en driftig By, hvis Borgere forstaar at udnytte alle Chancer og gribe enhver Mulighed for at føre deres By frem til stedse større Betydning.

Og i dette Arbejde kan Byen i alle Maader trygt regne paa, at dens ledende Mænd og Autoriteter af yderste Evne bidrager sit. Og det er mere end mange andre danske Mænd kan sige.

Randers er en gammel By, det ser man alene af dens Ydre; men som der mellem de gamle Bygninger viser sig nye moderne Ejendomme, saaledes er der ogsaa i dens Borgeres Virke det Fremsyn, som nok skal vedligeholde Randers Ry og føre den stedse længere frem.

— — —

Jeg har søgt at give et lille Billede af Randers og forlader Byen; men forinden søger jeg atter ud ad Viborgvejen forbi Vestre Altan, ser endnu en sidste Gang ud over det dejlige Landskab med den frodige, sorte Muld, der giver saa rig en Grøde.

Og jeg forstaar hvad Landet betyder for Byen.

Forstaar, at ved evigt Samvirken mellem disse to Faktorer vil der kunne skabes noget stort.

Gid Opgaven maa løses med Held til Gavn for Randers. Lad dette Ønske være Slutstenen paa min lille Bog.

* * *

Randers Amtsråd.

PAA EFTERFØLGENDE SIDER
FINDES EN RÆKKE AF PRO-
SPEKTER OG ADRESSER FRA
RANDERS-FIRMAER

DANSKE BYER OG DERES MÆND - AARHUS
„BRØRJERGHUS“ - TELEFON 4031

H. F. CHRISTIANSEN,

Vestergade 12, Randers.

— Telefon 567. —

— Telefon 567. —

== Cykler & Maskiner. ==

EMANUEL POULSEN

VESTERGADE 11, RANDERS.

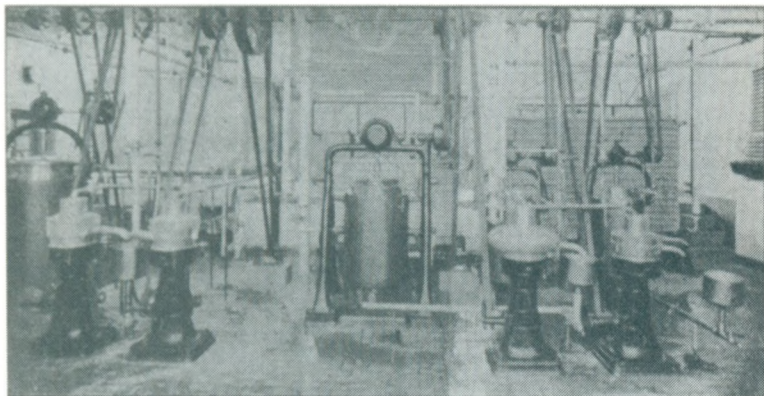

=== Møbeletablissement. ===

Randers Andelsmejeri.

Mejeri og Kontor: Telf. 776.

Hovedforretning: St. Voldgade 4, Telf. 876.

Hestehandler A. Svendsen

Randers. - Telf. 367.

DE DANSKE SPRITFABRIKKER,

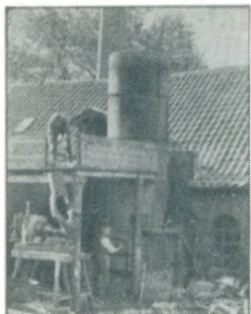
Randers.

Johan Petersen,
Bundtmager.
Storegade 2. Tlf. 1548.
R a n d e r s .

Randers ny Jernstøberi,

Andresen & Petersen.

Telefon 257.

C. P. Christensen,

Skomager,

Frederiksplads 6, Randers.

Telefon 1163.

S. LAURSEN^s

:: :: :: MØLLE- OG MASKINBYGGERI :: :: ::

TFL. 191 RANDERS TFL. 191

J. C HANSEN^S Fabrik for KAROSSERIER.

Staldgaardsgade 4.

— Telefon 1346. —

*H. Schønnings
Møbel-fabrik,*

Strømmen 9. - Telf. 910.

CARSTEN^S EFT. (M. A. BYRGE) HERREEKVIPERING

TORVEGADE 3.

TELEFON 642.

L F. FALKENBERGS EFTF.,

CHR. OLSEN.

LÆDERHANDLER OG SPECIALIST.

TELF. 465. RANDERS. TELF. 465.

Jens Bagger,

Slotsgade 6, Randers.

Stort Udvalg i Møbler.

Th. Franch's **Luksusmøbelfabrik,**
Storegade 12. Indehaver: CHR. FRANCH. RANDERS.

D'Hrr. Snedkermestres Opmærksomhed henledes paa vore særlige Specialiteter, som er fint udførte i bedste, tørre Materiale:

Amerikanske Gyngestole. — Gyngestole med svejset Arme i mod. Facon. — Syborde, ovale, m. Hylde. — Do. m. Søjle. — Pynteborde. altid Nyheder. — Forgyldte Standere m. Marmor. — Do. m. Lino-leum. — Forgyldte Borde m. Marmor. — Mod. Dekorations-Søjler
i mah. Polering.

Mærk! Altid tørre og bedste Materiale anvendes. Fin og omhyggelig Polering. Udenbys Kunder bedes bemærke god og omhyggelig Emballage.

N. Chr. Buch,

Møbelforretning,

Snaregade 3 — Randers.

Telefon 615.

*Møbler for ethvert
Hjem.*

Automobilruten Aarhus—Spørring—Randers
— anbefales. —

**ENGELSK
HERRESKRÆDERI**

L. Lindblads
Skræderforretning - Randers.

**ENGELSK
DAMESKRÆDERI**

A/S Randers Automobil- & Cykelakereri og Fornikleri

1. Klasses Arbejde.

Hurtigste Ekspedition.

Største og bedst indrettede i Provinsen.

Strømmen 18. **LUND-JENSEN.** Telefon 406.

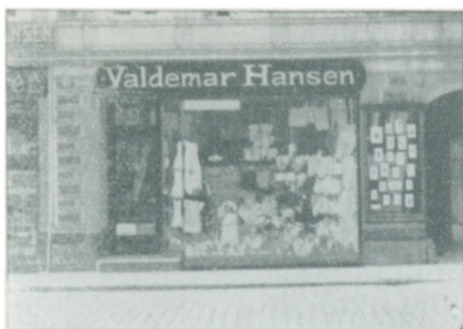
Cyklar. Symaskiner. Barnevogne.

— — Benzin og Olie depot. — —

Eneforhandler af **Indian** og **Connaught** Motorcykler.

Valdemar Hansen,
Tricotagehandel,
- - Houmeden 9, - -
Randers.

Tlf. 301. — Tlf. 301.

Pauli Sørensen,
Torvegade 15,
Randers.

Telf. 975. — Telf. 975.

Brdr.
Jensen,
Tricotagehandler,
Raadhussstræde 2,
Randers.

Tlf. 413.

CARL CHRISTENSEN

(Edv. Zacos Eftf.)

ANDERS.

Slagtermester.

TELEFON 71.

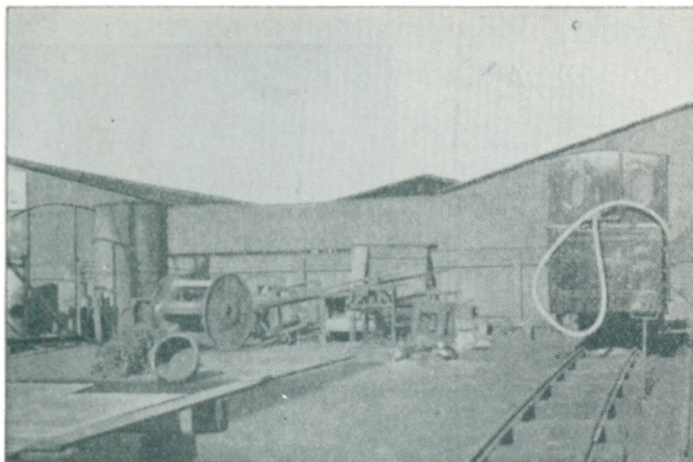
ANTHON NIELSEN

Middelgade 11.

Randers.

Telefon 837.

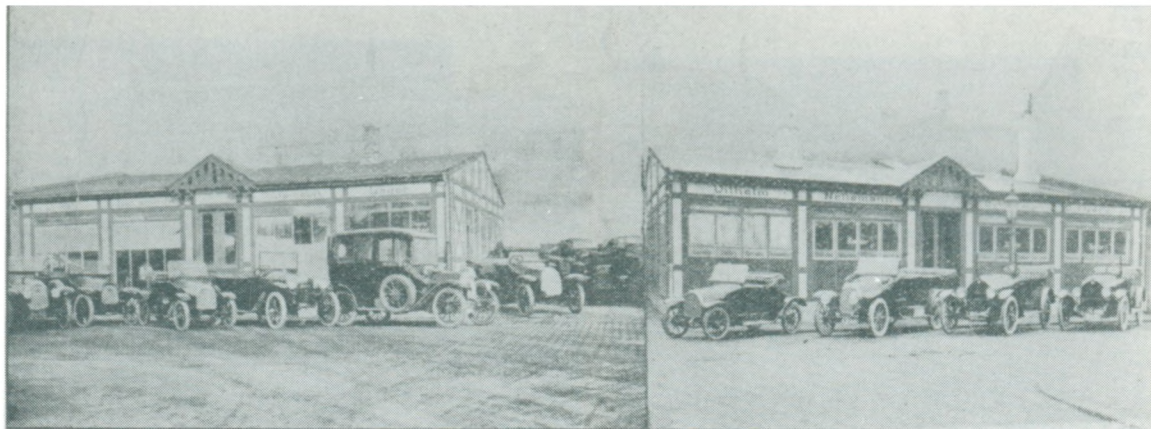

O MUNKSGAARD-NIELSEN.
Randers.
MASKINFABRIK OG SKIBSSMEDIE.

Ingvard Bach, Mineralvandsfabrikant.
Vestre-Grave.   Randers.   Telefon 293.

Vilh. Nellesmann, Randers.

Telefon 230 og 930.

Automobiler og Cykler en gros.

Just Justesens kemiske Fabrik, — Randers. —

— Telefon 106. —

— Telefon 106. —

Charles Nebel,

Handelsgartneri,
Randers.

Telefoner:
Blomsterforretningen 305.
Gartneriet 256.

J. C. Erichsen & Søn

Kunstsmede-
forretning

Randers.

Telf. 82.

Læderhandler Georg Nielsen

M. Fruergaards Eftf.,

- - Randers - -

Telf. 616.

Anders Markussen

Skomagermester,

Randers.

_____
Telefon 387.
_____

Største og smukkeste Lager her paa Pladsen.

Vægte og Pengeskabe

P. Henriksen, Randers.

Telefon
212.

BRØDRENE MÜLLER'S EFTF.
Randers Materialhandel.

(Grundlagt 1866.)

Torvegade. :: Telefon Nr. 203

J. P. Josephsen,

Bagermester,

Schousgade. — Telefon 566.

Randers.

A. Iversen,

Markedsgade 12 - Randers.

Beslagsmed.

Telf. 627.

Telf. 627.

Randers Antikvar-Boghandel,

Nørregade 4, Randers.
Telefon 1290.

J. C. Christensen,

Telef. 535. **Cykleforretningen „MOBIL“.** Telef. 535.

1. Kl.s Motorcykler, Cykler, Symaskiner,

- - - Reservedele, Olje og Benzin. - - -

Mekanisk Værksted. ————— **Autogensvejsning.**

NB. Eneforhandling af New Hudson & Douglas.

A. Kjær Knudsen,

Raadhustræde 6.

Telef. 855.   Telef. 855.

**Linned &
Strømper.**

Børnekonfektion.

Randers Korn- & Foderstofforretning

(Aktieselskab).

**Import og Eksport af Korn
og Foderstoffer.**

— **Specialitet: Sædekorn.** —

Adolph E. Lassen,

Modemagasin.

Torvegade 3.

Tlf. 1311.

Mejeriet „Strømmen“

Sigurd A. Bæk.

Telefon Nr. 882. — Randers.

Sælger kun Ima Mejeriprodukter.

P. C. Jensens Vognmandsforretning,

Telefon 832 Randers. Telefon 832.

Alle Slags Køretøjer:

Turist-, Droske- og Luksus-
Automobiler.

RANDERS FLYTTEFORRETNING.

FILIAL I AALBORG:
VESTERGADE 3
TELEFON 697.

Garderobefarveri
kemiske Tøjrensingsanstalt

Randers Damp

VESTERGADE 4
TELEFON 324.

Vugger
Kurvemøbler
Rejsekurve

P. Strigler,

Schoors Eftfl.
Kirkegade 16.
Tlf. 1680.

Iste Kl.s
Reparations
Værksted

Randers Cyklebørs

(S. Nellemann).

Storegade 3. Randers

— Telefon 895. —

Randers Stenhuggeri

(fh. Jacobsen) ved Ernst Nielsen. Kirkegade 9.
Tlf. 1093. Grundlagt 1874.

Anbefaler sit velassorterede Lager af

Monumenter og Gravplader
i enhver Art.

Gerne til Tjeneste med Tilbud.

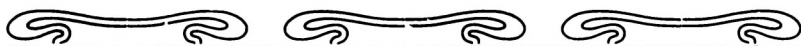
Ældre Monumenter tages i Bytte.

NISSEN'S elektriske Etablissement.

Autoriseret Installatør.

Telefon 703. RANDERS. Houmeden.

Lys — Kraft — Telefon — Ringeapparater.

R. A. LANNG,
MEKANIKER

AUTORISERET VAND- OG GASMESTER.

Dytmærskens 15. — — Telefon 1015.

RANDERS.

Chr. Christensen & Søn

— Juvelér. —

Guldsmed og Sølvvarefabrik.

Randers.

Telf. 372.

Telf. 372.

M. Christensens Pianomagasin,

- Randers. -

Østergade 13 === Telefon 700

Eneste Specialforretning i Randers.

Niels Buchs Kødudsalg. Pølsefabrik.
Grundlagt 1872. Udvidet 1910. Telefon 559.

J. C. Mikkelsens Møllestensfabrik
Strømmen. — Tlf. 651.
Kunstmøllesten og Kværne.

R. Lindskov,

Sofa- & Stolefabrik.

Hobrovej 12. — Telef. 889.

Grundlagt 1876.

Udfører Møbelstel i moderne

Stilarter

og første Kl.s Arbejde.

Kora Jørgensen,

Uhrmager.

NØRREGADE 2, Randers.

Anbefaler sig med
alt til Faget henhørende.

Telefon 1281. Chr. Andersen. Slotsgade 7.

A. C. Christensen

St. Blichersgade 10. - Telef. 359.

— Randers. —

Ceres Normalbrød

Eneret for
Randers og Omegn.

M. Jensen,

Smedemester.

Eksamineret Vogn- & Beslagsmed.

Dytmærskens 1, Randers.

(Grundlagt 1870.)

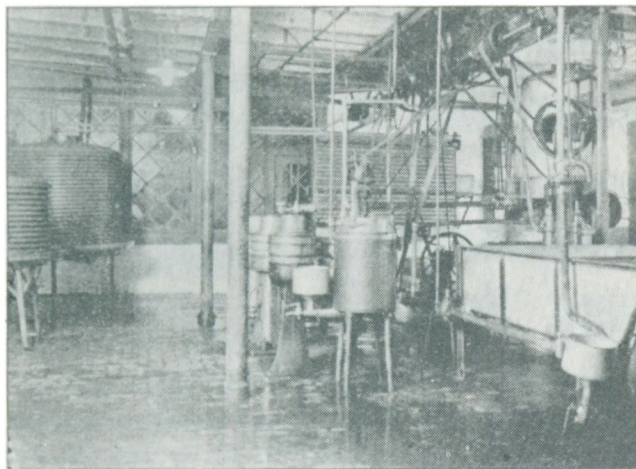

*Randers Mælkeforsyning
og N. J. Møllers Mejeri.*

Telf. 389.

Telf. 389.

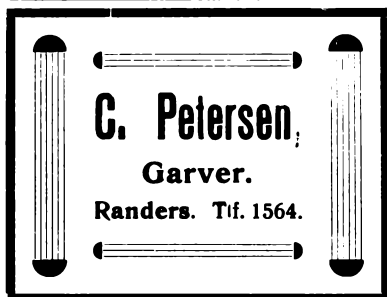

Randers Lysbadeanstalt

(lige ved Sygehuset),
Randers. — Telefon 1061.

Kuranstalt Badeanstalt

Frk. K. Jensen. G. Haglund.
Eks Sygepl fra Skodsb. Sanatorium.

C. Petersen,
Garver.
Randers. Tlf. 1564.

F. Telling-Poulsen,

Randers.

Tlf. 238 og 725.

Automobil-, Vogn- og

Fourageforretning.

Georg Hartz,
Skomager.
Houmeden 21.
Tlf. 732.

Martin Hartz'

Tobaksforretning

— Randers —

Vestergade 8 - Tlf. 561

Axel Breidahl,

Bogbinder.

Randers, Vestergade 12.

Tlf. 678.

S. FRANK

SADELMAGER & TAPETSERER

BRØDREGADE 17

RANDERS — TELEF. 816

CHAISELONGUER SOFAER

RIDETØJ

samt LÆDERVARER

Henrik Bødker,

aut. elektr. Installatør.

Tlf. 789. Randers. Tlf. 789.

Største Lager af

**Lysekroner, Bordlamper,
Kiplamper.**

Forlang Tilbud, der gives gratis.

LYNGAAE-JENSEN

== Cigar- & Vinforretning, ==

Torvegade.

Telefon 600. :: Randers.

M. K. Nielsens

Trikotageforretning,

Slotsgade 2.

Randers. Tlf. 150.

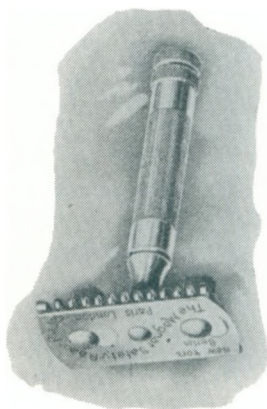

Fritz Poulsen & Søn, Malermestre.

Randers. - - - Telefon 890.

Anbefaler sig med alt til Faget henhørende.

1. Kl.s Arbejde garanteres.

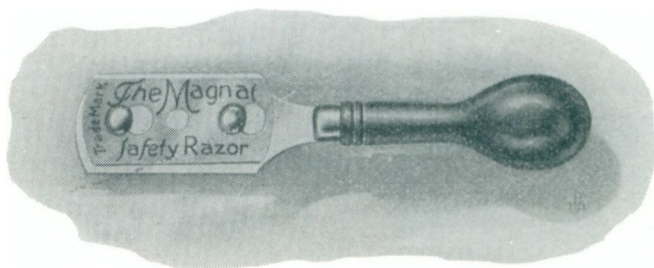

MAGNAT

er den ny Patent Barber-
maskine, hvorpaa Klingen
kan indtage samme Stilling
- - - som Barberkniven. - - -
Ingen, som har forsøgt

MAGNAT

kan mere tiltredsstilles med
nogen anden Maskine.

Ved Hjælp af det til Magnat-Klingen hørende
Afstrygningsapparat koster Barbering mindre end
===== en Øre pr. Gang =====

FAAS OVERALT

Hovedoplæg: The Magnat Safety Razor Co.,

Telefon 1753.

Aarhus.

Telefon 1753.

S. P. Andersen,

Karethmager,

Storegade 5. Tlf. 919.

Fabrikerer og anbefaler sine

I. Klasses Jumber.

Anthon Jensen,

Trikotageforretning,

En gros.

En detail.

HOUMEDEN 7.

Telefon 902.

Telefon 902.

J. M. Jensen,
Slagtermester.

Vestergade 3. Tlf. 197.

Kjeld Jensen,
Bygningsnedker og Tømremester.

Randers.

SØREN MØLLERSGADE :: TLF. 126

Chr. Løgstrup.
Jern - Metal - Klude - Ben

en gros - en detail.

Randers.
Tlf. 859.

Viborg.
Tlf. 126.

A. T. Laursen,
Glarmester.
Brødregade 32. Telefon 669.
ALTID BEDST OG BILLIGST

Tage Back,

Ny Markedsgade 12, Randers.

Telefon 259.

Telefon 259

Fabrikation og Forhandling af

alle moderne

Landbrugsmaskiner.

Rasmus Lydiksen
Tømrermester
& Emballagefabrik.
Viborgvej.
Tlf. privat: 880. Fabrik: 1180

N. Jensens
Iste Klasses
Uhr- & Brilleforretning
Storegade 10, Randers.

Aage Kjølberg
Randers - Voldbrohus - Tlf. 502

Conditori
& **Wienerbageri.**

Specialitet:

Rubou's Pariserkranse.

Chr. Fynbo
Fiske-Eksport
Randers - - Telefon 272
Eksport af røget Fisk

Henrik Jensens
Trikotageforretning,
„Voldbrohus“, Randers.
Telefon 908.

I årene 1915-20 udkom en serie bøger under fællestitlen »Danske Byer og deres Mænd«, der i tekst og billeder beskrev en lang række af landets købstæder historisk, erhvervs- og miljømæssigt. Hver for sig en lokalhistorisk perle, hvor forfatterne har evnet at fastfryse et tidsbillede af byerne og deres indbyggere omkring århundredskiftet.

Bogen om Randers foreligger her i genoptryk. Takket være den nye avancerede reproduktionsteknik, er det lykkedes at bevare originaludgavens billedkvalitet og typografi, så hele bogen med dens 180 illustrationer er uforandret i forhold til originaludgaven.

Enhver, der interesserer sig for Randers historie, vil få glæde af denne bog, der i et letfatteligt sprog beskriver byen, dens indbyggere og opland, levendegjort ved det store billedmateriale.

I serien af genoptryk foreligger: Frederikssund, Roskilde, Slagelse, Næstved, Århus, Horsens, Randers og Skanderborg.